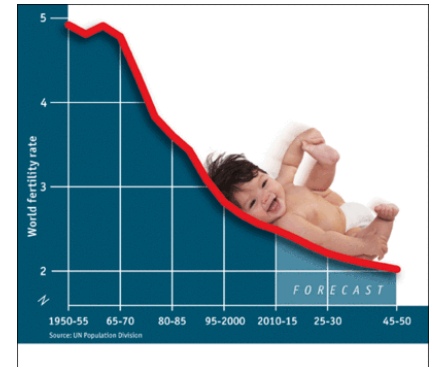

Ders 6
Doğurganlık
Fertility

Ertuğrul Murat ÖZGÜR
Ankara Üniversitesi
Coğrafya Bölümü
ozgur@ankara.edu.tr

1) Doğurganlığın Ölçülmesi

- a) Kaba Doğum Hızı
- b) Çocuk-Kadın Oranı
- c) Genel Doğurganlık Hızı
- d) Yaşa Özel Doğurganlık Hızı
- e) Toplam Doğurganlık Hızı

2) Doğurganlığın Temel Belirleyicileri

- a) Doğurganlığın Biyolojik Belirleyicileri
- b) Doğurganlığın Sosyal Belirleyicileri
- c) Doğurganlığın Ekonomik Belirleyicileri

3) Doğurganlık Geçişi

4) Doğurganlık Farklılıkları

5) Dünyada Doğurganlık Paternleri ve Eğilimleri

- **Kaba doğum hızı** (*Crude birth rate-CBR*), en basit ve en çok kullanılan doğurganlık ölçme yöntemlerinden biridir.
- Kaba doğum hızı, bir yerde, bir yıl içinde meydana gelen canlı doğum sayısının, aynı yılın yıl ortası toplam nüfusuna bölünmesiyle elde edilen değerdir ve binde cinsinden ifade edilir. Başka bir deyişle 1000 nüfus başına düşen canlı doğum sayısıdır.

$$CBR = (B : P) \times 1000$$

B = Bir yılda meydana gelen canlı doğum sayısı

P = Aynı yılın yıl ortası toplam nüfusu

- Örneğin Türkiye’de kaba doğum hızı, 2018 yılında binde 15.3 olmuştur.

- **Çocuk-kadın oranı** (*Child-woman rate-CWR*), doğurganlığın dolaylı ölçüm yöntemidir.
- Çoğunlukla geri kalmış ülkelerde doğurganlığın tahmini için kullanılır.
- Doğurgan çağıdaki 1000 kadına düşen 5 yaşından küçük çocuk sayısına işaret eder.

$$CWR = (P_{0-4} : F_{15-49}) \times 1000$$

P_{0-4} = 5 yaşın altındaki toplam çocuk sayısı

F_{15-49} = 15-49 yaş grubundaki toplam kadın sayısı

- **$CWR_{Türkiye} = (6345136 : 21547988) \times 1000$**
- **$CWR_{Türkiye} = 295$**
- Türkiye’de 2019 yılı için çocuk-kadın oranı, binde 295’tir.

- **Genel doğurganlık hızı** (*General fertility rate-GFR*), doğurganlığı ölçmede kaba doğum hızı ve çocuk-kadın oranı yöntemlerinden daha kullanışlı bir yöntemdir.
- Kaba doğum hızının hesaplanmasında olduğu gibi belli bir periyottaki doğum sayılarından yararlanır.
- Toplam nüfus yerine doğurgan çağıdaki (15-49 yaş grubundaki) toplam kadın sayısı kullanılır.

$$GFR = (B : F_{15-49}) \times 1000$$

B = Bir yıllık bir dönemdeki toplam doğum sayısı

F₁₅₋₄₉ = 15-49 yaş grubundaki toplam kadınların yıl ortasındaki sayısı

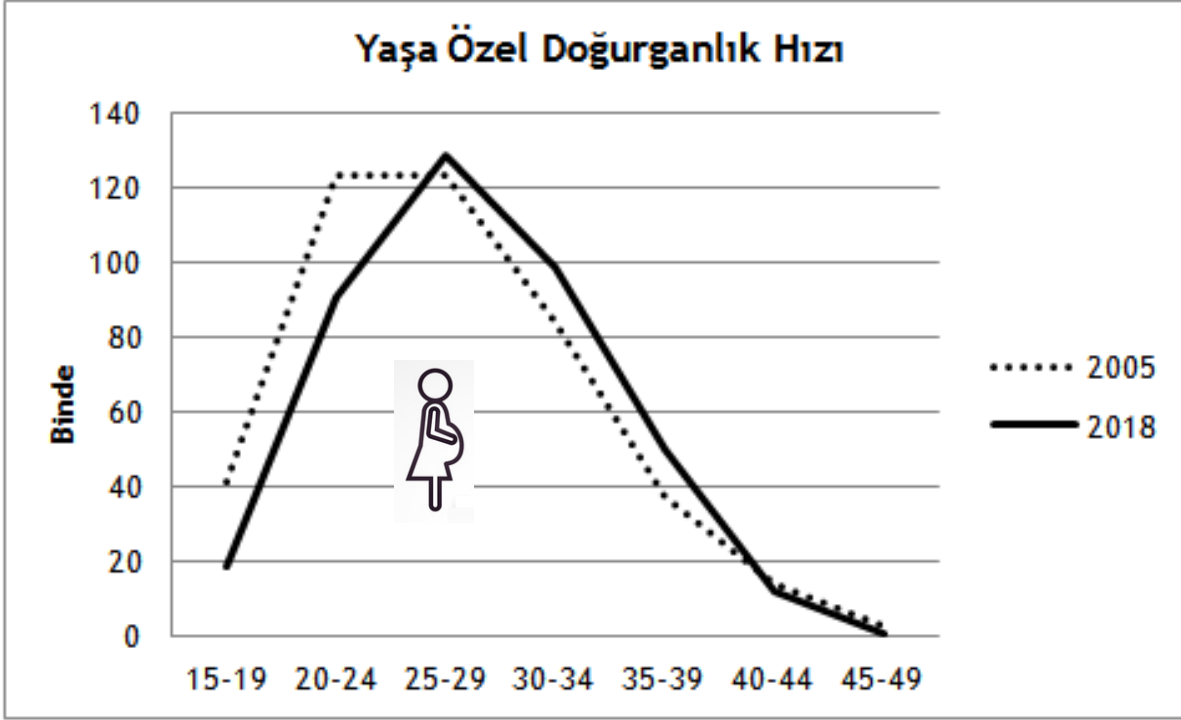
- Türkiye’de 2018 yılı için genel doğurganlık hızı, binde 66.8’dir.

- **Yaşa özel doğurganlık hızı (Age-specific birth rate-ASFR)**, doğum ile yaş arasındaki güçlü ilişki gösteren iyi bir ölçüm yöntemidir. Bu yöntem genel doğurganlık hızına benzer.
- Bu doğurganlık hızı, belli bir yaş grubundaki kadınların bir yılda gerçekleştirdiği doğum sayısı, aynı yaş grubundaki toplam kadınların yıl ortası sayısına bölünerek elde edilir.
- Pratik oluşundan dolayı doğurgan çağdaki kadınların beşer yaşlık gruplar (15-19, 20-24, 25-29, 30-34, 35-39, 40-44, 45-49 yaş grupları) halinde, doğurganlık hızları hesaplanır.
- Böylece 7 yaş grubunun yaşa özel doğurganlığı elde edilebilir.

$$ASFR = (B_a : F_a) \times 1000$$

B_a = Bir yaş grubundaki kadınların bir yılda gerçekleştirdiği doğum sayısı
(örneğin $a=15-19$ yaş grubu)

F_a = Aynı yaş grubundaki toplam kadınların aynı yılın ortasındaki sayısı.

Kaynak: TÜİK verileri ile yazar tarafından hazırlanmıştır.

Yıl Year	Annenin yaş grubu-Age group of mother						
	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49
2005	41	123	123	84	37	14	3
2010	34	113	126	88	43	11	2
2015	26	104	135	102	50	13	1
2018	19	90	128	98	50	12	1

Kaynak: TÜİK, Hayati İstatistikler, Doğum İstatistikleri

- **Toplam doğurganlık hızı** (*Total fertility rate-TFR*), en kullanılan doğurganlık ölçüm yöntemidir ve bu yöntem bir nüfusun yaşa özel doğurganlık hızlarının özeti gibidir.
- Toplam doğurganlık hızı (TDH), bir kadının doğurgan olduğu dönem boyunca (15-49 yaşlar arasında) doğurabileceği ortalama çocuk sayısını ifade eder.
- Her bir yaş grubunun yaşa özel doğurganlık hızının toplanması, bu değerlerin 5 ile çarpılması ve çıkan değerlerin 1000'e bölünmesi işleminin sonucu **toplam doğurganlık hızını** verir.

$$TFR = 5 \sum_{a=1}^7 B_a : F_a : 1000$$

B_a = Bir yıllık bir dönemde bir yaş grubundaki (a) kadınların doğum sayısı

F_a = Bir yaş grubundaki (a) kadınların yıl ortası toplam sayısı

a = Beşer yaşlık yaş grupları

(15-19, 20-24, 25-29, 30-34, 35-39, 40-44, 45-49 dan oluşan toplam yedi ayrı grup)

Yıl Year	Doğum sayısı Number of births	Kaba doğum hızı Crude birth rate (‰)	Genel doğurganlık hızı General fertility rate (‰)	Toplam doğurganlık hızı Total fertility rate (Çocuk sayısı) (Number of children)	Annenin ortalama yaşı Mean age of mother
2001	1 323 341	20,3	82,7	2,38	26,7
2005	1 244 041	18,2	74,3	2,12	27,0
2010	1 261 169	17,2	72,8	2,08	27,7
2015	1 335 564	17,1	72,8	2,15	28,5
2018	1 248 847	15,3	66,8	1,99	28,9

- Doğurganlık düzeylerini etkileyen biyolojik, sosyal ve ekonomik bazı etmenlerden vardır.

1) Biyolojik Belirleyiciler

- a) Yaş
- b) Sağlık, Beslenme ve Çevre Durumu

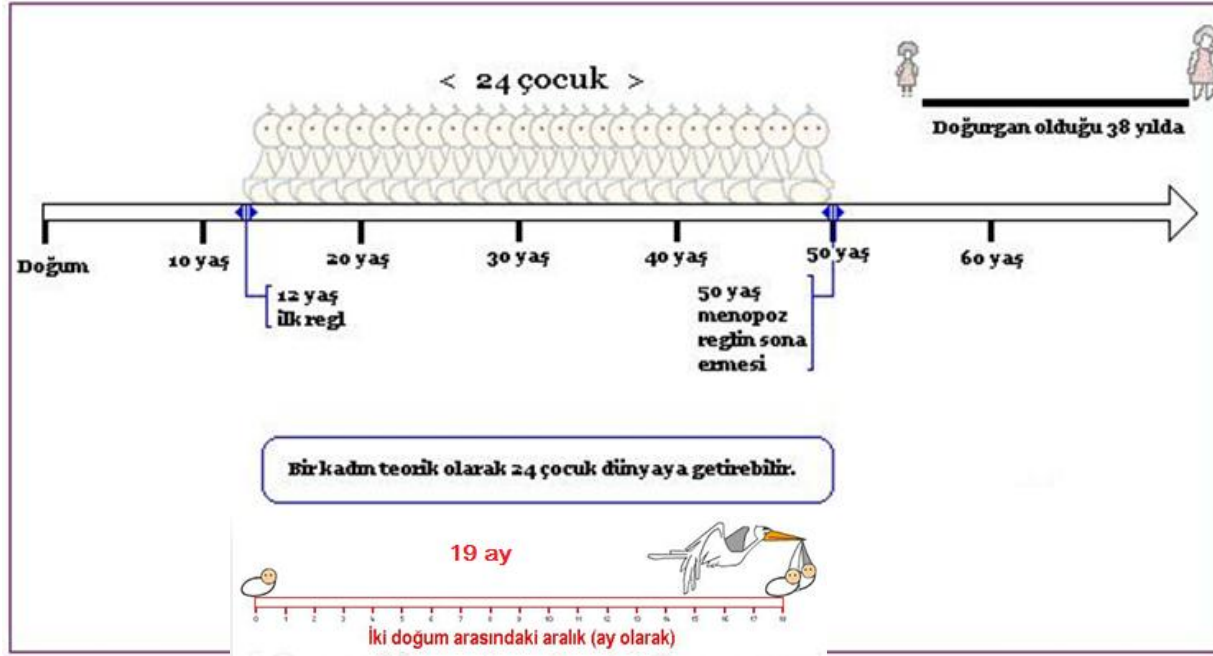

2) Sosyal Belirleyiciler

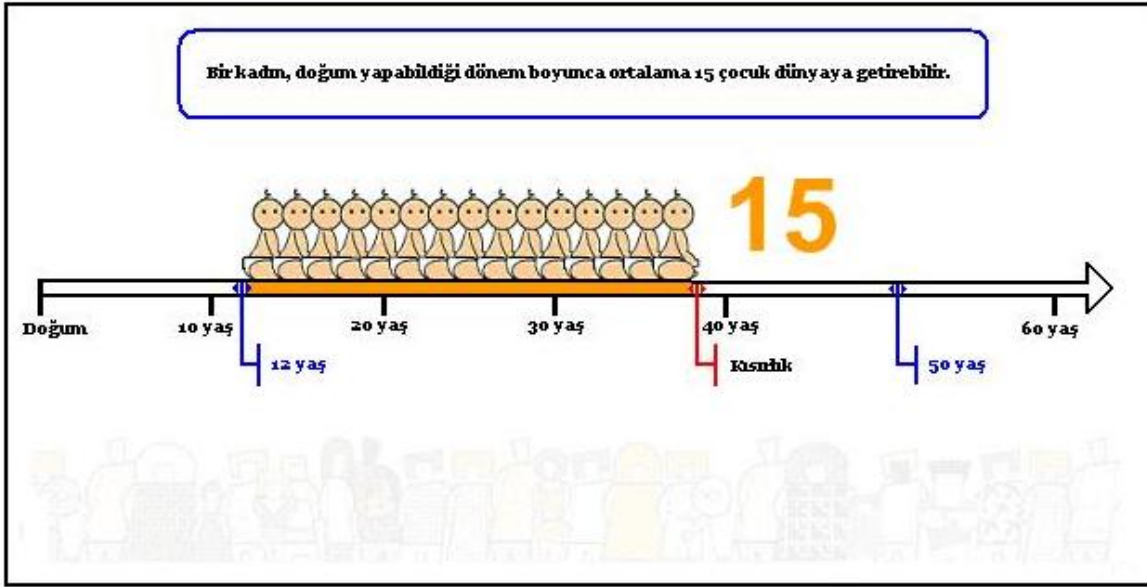
- a) Evlilik Yaşı
- b) Gebeliğin Önlenmesi (Doğum Kontrolü)
- c) Gebeliğin Sonlandırılması (Kürtaj/Düşük Yapma)
- d) Doğum Aralığı (Bebek Emzirme)

3) Ekonomik Belirleyiciler

- a) Çocuğun Değeri
- b) Çocuğun Maliyeti

- Toplumların çoğunda üreme esas olarak genç yetişkinler tarafından gerçekleştirilir. Bir kadının 12-49 (veya 15-49) yaş aralığında (*ilk regl ile menopoz arasında*) 38 (veya 35) yıl doğurgan olduğu varsayılır.
- Bu dönemde doğum aralıkları (*dünya ortalaması 19 ay*) dikkate alınır; bir kadın arka arkaya teorik olarak 24 çocuk dünyaya getirilebilir [biological maximum].

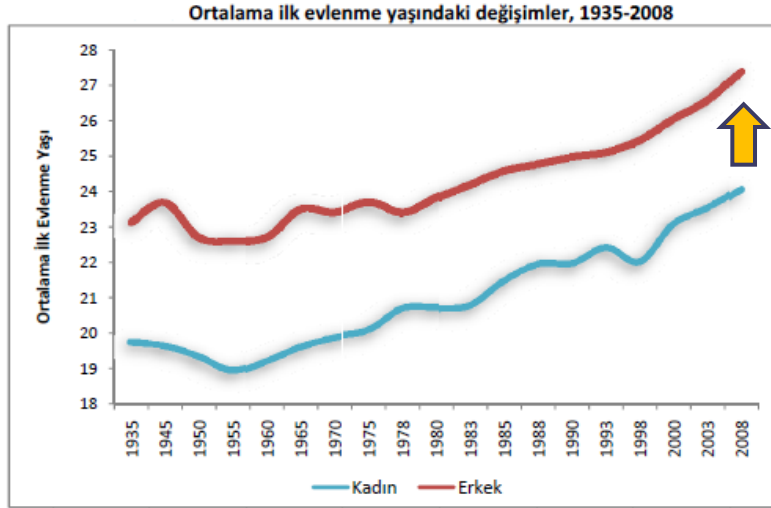

- **Yaş (age).** Teorik olarak bir kadının arka arkaya 24 çocuk dünyaya getirilebilmesi mümkünse de menopoz öncesi 40'lı yaşlara doğru doğurganlığı düştüğü için kadınların çoğunun biyolojik kapasitesi 15 çocuktur (çoklu doğumlar dışında). Ama modern dünyada pratikte her kadının bu kadar çocuk dünyaya getirmesi de mümkün değildir.
- **Sağlık, Beslenme ve Çevre (health, nutrition and environment).** Kişinin sağlık ve beslenme durumu, hatta yaşadığı çevre ile doğurganlık yeteneği ilişkilidir. Hastalıklar, özellikle zührevi hastalıklar, kötü beslenme ve çevresel koşullar üreme yeteneğini olumsuz yönde etkiler.

- **Evlilik / Cinsel Birliktelik (marriage or sexual union)**
- Çocuk sahibi olmak için doğurgan olmak yetmez, kadın-erkek birlikteliği gerekir.
- Evlilik, tüm toplumlarda doğurganlığı teşvik eden bir kurumdur. Bir toplumda kadın ne kadar erken evlenirse; doğurganlık da o kadar yükselir.
- Çocuk sahibi olmanın genelde evlilik içinde gerçekleştiği göz önüne alınırsa; evli çiftlerin çocuk sayısı ile ilk evlenme yaşı arasında bir bağ kurulabilir:
- **Evlenme yaşı yükseldikçe; çocuk sayısı azalır.**
- Bugün dünyada kadınlar ortalama 21 yaşında evleniyor ve buna göre olası doğurganlık en fazla 11 çocuktur.

Yıl	İlk evlenme yaşı	
	Erkek Male	Kadın Female
2001	26,0	22,7
2005	26,5	23,2
2010	27,0	23,7
2019	27,9	25,0

Kaynak: TÜİK, Hayati İstatistikler, Evlilik İstatistikleri

Kaynak: Koç vd., 2010: 28

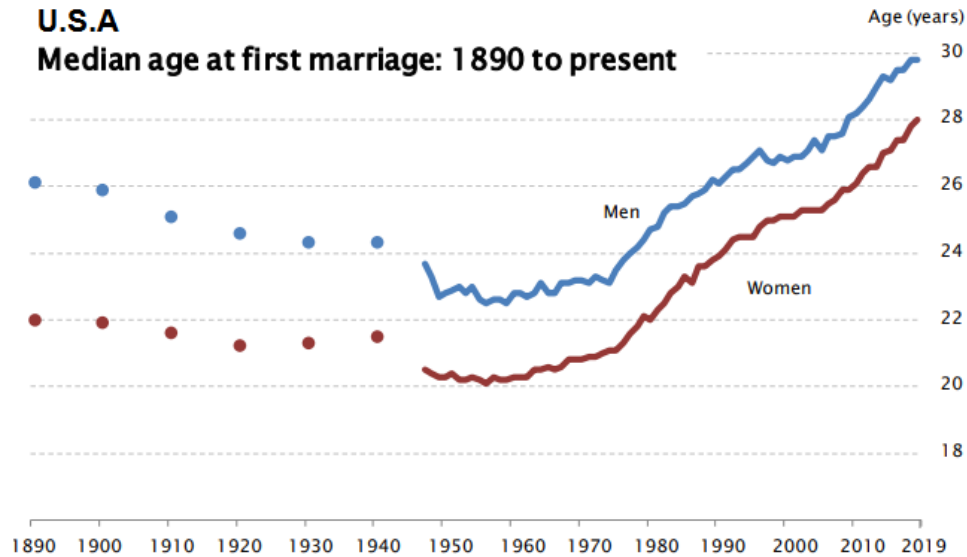
- Türkiye’de ilk evlenme yaşı, yıllar itibariyle her iki cins için de yükselmiştir ve 2019 yılında, erkeklerde 27.9, kadınlarda 25.0 yaşa ulaşmıştır.

15-49 yaş grubundaki kadınların yaşa ve medeni duruma göre yüzde dağılımı, 2018 TNSA

Yaş	Medeni durum					Toplam	Kadın sayısı
	Hiç evlenmemiş	Evli	Boşanmış	Ayrı yaşıyor	Eşi ölmüş		
15-19	94,9	4,8	0,1	0,2	0,0	100,0	1.163
20-24	59,0	39,7	0,6	0,5	0,2	100,0	1.034
25-29	26,0	71,2	1,4	0,9	0,5	100,0	1.035
30-34	8,4	86,7	3,8	0,7	0,4	100,0	1.065
35-39	4,8	90,7	3,3	0,5	0,7	100,0	1.105
40-44	3,6	88,7	4,6	0,3	2,7	100,0	1.025
45-49	4,6	85,1	5,2	1,8	3,3	100,0	918
Toplam	30,0	65,6	2,7	0,7	1,0	100,0	7.346

Kaynak: TNSA-2018: 49

Ortalama ilk evlilik yaşı [2017]	Erkek	Kadın	Ortalama
Orta Afrika Cumhuriyeti	23,3	17,4	20,4
Bangladeş	23,8	16,0	19,9
İzlanda	34,6	32,7	33,7
Çin	27,1	24,9	26,0
Türkiye	27,7	24,6	26,2

- **Gebeliği önleyici yöntem kullanımı (Contraceptive use)**
- Gebeliği önleyici yöntem kullanımı da doğurganlık üzerinde etkilidir.
- Modern ve etkili aile planlaması yöntemlerinin varlığının ve gelişiminin işaret ettiği **üreme devrimi**, gebeliği önlemeyi kolaylaştırmıştır. **Doğum kontrol yöntemlerine erişimin artması ve aile büyüklüğünü sınırlama isteği, doğurganlığı azaltmaya yardımcı olmuştur.** Bu sayede dünya genelinde çiftlerin 1950'de sahip olduğu çocuk sayısı 5 iken; 2018'de bunun yarısına düşmüştür (kadın başına 2,4 çocuk).
- Gelişmekte olan ülkelerde kullanıldığında, doğurganlık geçişleri sırasındaki doğurganlık düşüşleri, gelişmiş ülkelerin düşüşünden çok daha hızlı olmuştur.
- **Dünyada 2018 yılında evli, 15-49 yaş grubu kadınların modern doğum kontrol yöntemi kullanma oranı %56'dır (herhangi bir yöntem kullananların oranı ise %62).**
- Bazı ülkelerde kullanım oranları yüksek, bazılarında düşüktür.
- Modern doğum kontrol yöntemi kullanma oranı, AB'de %70, Norveç'te %88, Türkiye'de %47, Kanada'da %72, ABD'de %68, Afrika'da 32 [Batı Afrika'da %18], G.Sudan'da %2, Çad'ta %5, ve Gine'de %8, Zimbabwe'de %67, Asya'da %59, Çin'de %84, Hindistan'da %48'dir (Population Reference Bureau, 2018 World Population Data Sheet).

- **Kürtaj/Düşük Yapma (abortion)**
- Bir çok yerde gebeliği önleyici bir yöntem olarak görülen bebek aldırma ya da düşürme, doğurganlığın önemli bir belirleyicisidir.
- Kürtaj, dünyadaki modern doğum kontrolünün en yaygın biçimlerinden biridir ve gelişmiş dünyadaki düşük doğum hızlarının önemli bir nedeni olduğu varsayılmaktadır.
- Dünya çapında yıllık kürtaj sayısının 40-50 milyon olduğu tahmin edilmektedir.

NUMBERS AND RATES

Global and regional estimates of induced abortion, 1995, 2003 and 2008

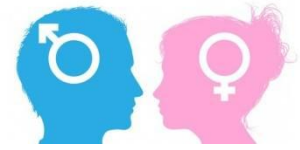
Region	No. of abortions (millions)			Abortion rate*		
	1995	2003	2008	1995	2003	2008
World	45.6	41.6	43.8	35	29	28
Developed countries	10.0	6.6	6.0	39	25	24
Excluding Eastern Europe	3.8	3.5	3.2	20	19	17
Developing countries	35.5	35.0	37.8	34	29	29
Excluding China	24.9	26.4	28.6	33	30	29
Africa	5.0	5.6	6.4	33	29	29
Asia	26.8	25.9	27.3	33	29	28
Europe	7.7	4.3	4.2	48	28	27
Latin America	4.2	4.1	4.4	37	31	32
Northern America	1.5	1.5	1.4	22	21	19
Oceania	0.1	0.1	0.1	21	18	17

*Abortions per 1,000 women aged 15–44.

Source: Sedgh G et al., Induced abortion: incidence and trends worldwide from 1995 to 2008, *Lancet*, 2012, (forthcoming).

- **Cinsiyet Seçimi (sex selection)**

- Ailelerin erkek çocuk tercihi, doğurganlığı artırıcı bir faktördür.
- Kürtajın dışında, ailelerin kız çocuklarından daha fazla erkek çocukları seçmesine olanak veren cinsiyet seçimi sıklıkla yapılmaktadır.
- Her yıl, doğum öncesi cinsiyet seçiminin bir sonucu olarak, dünya çapında 1,5 milyon kız çocuğu doğumda kayıptır.
- Doğumdaki cinsiyet oranlarındaki son dramatik artış üç faktörün bir araya gelmesinin bir sonucudur:
- Israrlı oğul tercihi,
- İdeal ailede küçültme eğilimi ve
- Doğum öncesi cinsiyet belirleyebilen modern tıp teknolojisinin hızla yayılması.

Cinsiyet

Kadın

Erkek

- Cinsiyet seçimi nedeniyle bazı ülkelerde doğumda cinsiyet oranı yükselmiştir (normal olarak 100 kız bebek doğumuna karşılık 102-107 erkek bebek doğar).

The Three Preconditions of Modern Sex Selection

Sex Ratio at Birth in the Most Affected Countries

COUNTRY/YEAR	SEX RATIO AT BIRTH
China (Mainland) (2009)	118.1
Azerbaijan (2009)	117.6
Armenia (2008)	115.8
Georgia (2006)	111.9
Montenegro (2005-09)	111.6
Albania (2008)	111.5
Vietnam (2010)	111.2
India (2006-08)	110.6
Pakistan (2007)	109.9

- Oğul tercihi olgusu, bazı kültürlerde kök salmıştır. Çin şiirinin bir parçası olan ve M.Ö.1000-700'e tarihlenen şarkı kitabı, yeni ebeveynlere şu tavsiyeyi yapar:

Bir oğul doğduğunda;

O, yatakta uyusun,

Ona güzel kıyafetler giydirin

Ve oynaması için ona yeşim verin.

Bir kız doğduğunda;

O, yerde uyusun

Onu sıradan sargılara sarın

Ve oyuncak olarak ona kırık kiremitleri verin

When a son is born

Let him sleep on the bed

Clothe him with fine clothes

And give him jade to play with

When a daughter is born

Let her sleep on the ground

Wrap her in common wrappings

And give her broken tiles for playthings

- Erkek çocuk tercihi, gelecekte evlilik ve doğurganlık paternlerini etkileyebilir.
- Genç yetişkin erkeklerin partner bulamaması huzursuzluğa neden olabilir.

Sen, A. 1990. More than 100 million women are missing. *New York Review of Books*, 20 December: 61-66.

The New York Review of Books

More Than 100 Million Women Are Missing

Amartya Sen

DECEMBER 20, 1990 ISSUE

It is often said that women make up a majority of the world's population. They do not. This mistaken belief is based on generalizing from the contemporary situation in Europe and North America, where the ratio of women to men is typically around 1.05 or 1.06, or higher. In South Asia, West Asia, and China, the ratio of women to men can be as low as 0.94, or even lower, and it varies widely elsewhere in Asia, in Africa, and in Latin America. How can we understand and explain these differences, and react to them?

Journal

Oxford Development Studies >

Volume 29, 2001 - Issue 3

Original Articles

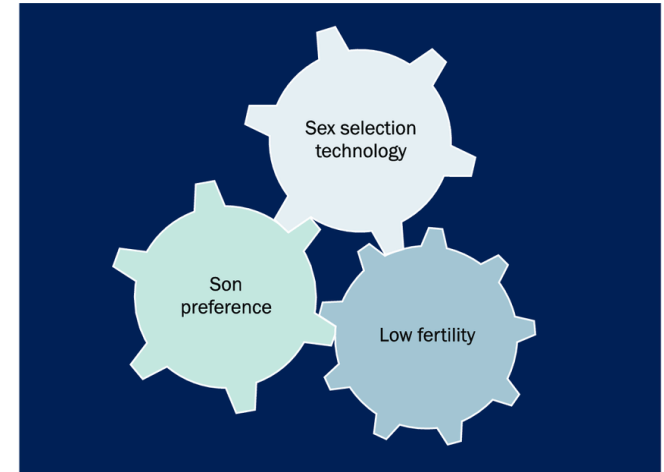
Amartya Sen's 100 Million Missing Women

Elisabeth J. Croll

Pages 225-244 | Published online: 19 Aug 2010

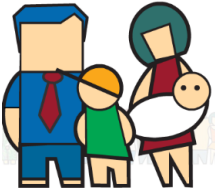
Download citation

<https://doi.org/10.1080/13600810120088840>

- Doğum aralığı, birbirini takip eden iki doğum arasındaki süredir.
- Doğum aralığı uzadıkça; olası doğurganlık düzeyi düşmektedir.
- Doğum sonrası geçici kısırlık ve cinsel perhiz yoluyla gebe kalmama, doğurganlıkla ilişkilidir.
- Örneğin, annenin bebeğini emzirmesi, doğumdan sonraki 21 aylık bir süre boyunca (ortadan kaldırmasa da) hamilelik olasılığını azaltır.
- Birçok Afrika toplumunda, bebekler iki veya üç yaşına kadar emzirilir ve kadınlar doğumdan sonra 2 yıl kadar cinsel ilişkiden kaçınabilir ve her ikisi de doğum aralığını arttırıcı etkide bulunur.
- Kısırlaştırma(sterilization) gelişmiş ülkelerde daha popüler bir doğurganlığı düşürme işlemidir
- Bu işlem, genellikle istenen bir aile büyüklüğü elde edildikten sonra daha fazla gebeliği önlemek için kullanılır.

- **Ekonomik gelişme ve kentleşme düzeyi** ile doğurganlık arasında da ilişki vardır. Gelişmişlik ve kentleşme düzeyi arttıkça doğurganlık düşmektedir.
- Bu, ekonomik gelişme, sosyal hareketlilik ve nüfusun yeniden dağılımına; doğurganlığın düşüşle cevap vermesidir (Peters ve Larkin, 2005).
- **Çocuğun değeri ve maliyeti** de doğurganlıkla ilişkilidir. Öncelikle insan türünün devamlılığını sağladığı için çocuk değerlidir, ama bu en önemli gerekçe değildir. Çocuk, neşe, mutluluk ve gurur kaynağıdır. Bazı durumlarda çocuk ana-babanın (özellikle yaşlılıkta) potansiyel destekleyicisi ve güvencesidir.
- Çocuk, aynı zamanda maliyetlidir. Ailenin kaynakları üzerinde baskı oluşturur. Ana-babanın olanaklarını ve faaliyetlerini kısıtlamasına neden olur.
- Doğurganlığın ekonomik bir teorisinin olması nedeniyle çiftler bir karar vermek, çocuğun fayda-maliyetini değerlendirmek durumundadır. Fayda-maliyet hem ekonomik hem de ekonomik olmayan unsurlara sahiptir (Espenshade, 1977).

- **Çocuğun değeri**, ana-babanın ihtiyaçlarını karşılama ve onlara hizmet etme işlevini görme veya sahip olunan çocuktan ana-babanın elde ettiği güzel şeylerin toplamı olarak düşünülebilir.
- Özellikle yaşlı ana-babanın bakımında çocuğun oynadığı rol, dünyanın pek çok yerinde önemlidir.
- Çocuk, hem ekonomik hem de ekonomik olmayan değerlere sahiptir.
- **Ekonomik olmayan değerler, sosyal ve psikolojiktir.**
- Ana-babaların çocuk sahibi olmak ve onları yetiştirmekten elde ettikleri, ruhsal ve toplumsal memnuniyeti içerir.
- Çocuk ebeveynlerde, sevgi, başarı hissi, soyadını sürdürme, sosyal kabul görme gibi ekonomik olmayan değer unsurları yaratır.

"Zengin bir adam makinalara yatırım yapar; biz çocuğa yatırım yapmak zorundayız, kolay olan budur."
Hakika Singh, Manupur Köyü, Pencap, Hindistan

ÇOCUĞUN DEĞERİ		
Avantajlar	Dezavantajlar	Diğer
<i>Ekonomik / Faydacı</i>	<i>Ekonomik</i>	Geniş aile değerleri
Ana-baba gençken maddi fayda	Çocuk yetiştiriminin maliyeti	Küçük aile değerleri
Yaşlılık güvencesi	<i>Psikolojik</i>	Nitelikli çocuk idealleri
<i>Psikolojik</i>	Duygusal maliyet	Çocuktan parasal beklentiler
Heyecan, değişiklik, eğlence	Fırsat maliyeti	Cinsiyet tercihi
Yoldaşlık, sevgi	<i>Çok fazla çalışma</i>	Sayı tercihi
Çiftlerin yaklaşma nedeni	<i>Evliliği zorlama</i>	
Güçlülük, başarı hissi	<i>Sosyal</i>	
Çocukların büyümesini izlemekten zevk alma	Disiplin etme problemleri	
Çocuk sayesinde yaşama	Çocuğun geleceğine, yetiştirilmesine ilişkin kaygı	
<i>Sosyal / Normatif</i>		
Soyadını sürdürme		
Erkek çocuğa sahip olma prestiji		
Yetişkin statüsü, sosyal kabul		
Sosyal yükümlülükler		
Çocuğun topluma bir katkı olması		

Kaynak: Kağıtçıbaşı, 1982: 6

- **Çocuğun iki temel ekonomik değeri vardır:**
 - 1) **Çocuğun ebeveynlerin yaşlılığında ve acil durumlarında parasal güvence kaynağı olması (Rendell ve Bachieva, 1998)**
 - 2) **Çocuğun üretken bir aktör olması (Leibestein, 1963).**
- **Çocuğun ekonomik değeri gelişmekte olan ülkelerde, özellikle de kırsal alanlarda daha belirgindir ve bu bölgelerde geniş aile formunun yaygınlığının temel nedeni olarak da görülebilir (Espenshade, 1977).**
- **Toplum modernleştikçe, ekonomik ve sosyal kalkınmanın yüksek düzeylerine ulaştıkça; çocuğun ekonomik değeri azalır.**
- **Zorunlu eğitim süresinin uzaması, çocuk işgücünün kullanımını ve istismarını engelleyen kanunların yapılması, çocuğun ekonomik katkısını azaltmıştır.**
- **Halk sağlığı ve refah önlemleri; emeklilik planları, özel emeklilik ve hayat sigortası programları gibi kurumsallaşmış sosyal güvenlik uygulamalarının yaygınlaşması, ana-babaların bir yaşlılık desteği olarak gördükleri çocuğa bağımlılığı zayıflatmıştır.**

- **Çocuğun maliyeti**, ekonomik olmayan ve ekonomik maliyetler şeklinde iki gruba ayrılabilir.
- **Ekonomik olmayan maliyetler**; çocuğun ana-baba üzerine yüklediği duygusal ve psikolojik sorunlardır.
- Aileye eklenen her bir çocuk, ana-babayı, onun sağlığı ve davranışları gibi konularda endişeye sevk eder.
- **Ekonomik maliyetler**; doğrudan bakım maliyetleri ve fırsat maliyetleridir. Doğrudan bakım maliyetleri; çocuk daha doğmadan başlayan ve yetişkin haline gelene kadar devam eden, onun desteklenmesi için gereken parasal giderlerdir. Bu maliyetler; gıda, giyim, barınma, ulaşım, eğitim masrafları ve sağlık harcamalarını kapsar.

- **Fırsat maliyetleri; ana-babanın çocuk sahibi olmak ve onu yetiştirmek için fedakarlık yapmasını gerektiren fırsatları içerir.**
- **Ülkelerin ekonomik gelişmişlik düzeyine göre önemi değişen üç tip fırsat maliyetinden söz edilir :**
 - 1) Tüketim giderlerinin düşük yaşam standardına yol açması**
 - 2) Çocuğun ailenin birikim ve yatırım yapma yeteneğini azaltması**
 - 3) Kadınların çocuk nedeniyle çalışmaktan/olası kazançlarından vazgeçmesi (Espenshade, 1977).**

- Çocuğa sahip olmanın maliyeti ve faydası, zamana ve yere göre değişir:
- Geleneksel tarım toplumlarında çocuk sahibi olmanın ve yetiştirmenin faydası yüksek, maliyeti düşüktür.
- Endüstrileşmiş ve kentleşmiş modern bir toplumda, çocuğun hissedilen faydası azalırken maliyeti de artar.
- Gelişmiş ülkelerde nüfusun önemli bir kısmı kentlerde toplanmıştır ve işgücünün çoğunluğu primer sektör dışındaki alanlarda çalışır; kadınlar ev dışında daha fazla iş fırsatı bularak işgücüne katılır. Böylece az çocuk ve küçük aile tercihi artar.
- Japonya'da genç kadınlar (sosyolog Masahiro Yamada'nın *asalak bekârlar* dediği), daha uzun süre bekâr kalmayı ve ana-babayla yaşamayı tercih etmekte ve bütün gelirlerini kendilerine harcamaktadır.

ABD.de 2013 Yılında Doğan Bir Çocuğun Gelir Gruplarına Göre Tahmini Yıllık Harcamaları

Year	Age	Income group		
		Lowest	Middle	Highest
2013	<1	\$9,480	\$12,940	\$21,430
2014	1	9,710	13,250	21,940
2015	2	9,940	13,570	22,470
2016	3	10,220	13,930	23,020
2017	4	10,470	14,260	23,570
2018	5	10,720	14,600	24,140
2019	6	10,530	14,760	24,590
2020	7	10,780	15,110	25,180
2021	8	11,040	15,470	25,790
2022	9	12,320	16,940	27,590
2023	10	12,610	17,340	28,260
2024	11	12,920	17,760	28,930
2025	12	13,780	19,170	31,570
2026	13	14,110	19,630	32,330
2027	14	14,450	20,100	33,100
2028	15	14,840	21,370	36,680
2029	16	15,200	21,880	37,560
2030	17	15,560	22,400	38,460
Total		\$218,680	\$304,480	\$506,610

*Estimates are for the younger child in husband-wife families with two children and assume an average annual inflation rate of 2.4 percent.

Kaynak: Expenditures on Children by Families, 2013: 21
http://www.cnpp.usda.gov/sites/default/files/expenditures_on_children_by_families/crc2013.pdf

- Leibenstein'e göre aileler çocuktan başlıca üç tür fayda sağlar:
 - 1) Çocuğun tüketim malı olarak aileye verdiği zevk ve neşe
 - 2) Çocuğun belli bir aşamadan sonra aileye üretici olarak katkıda bulunup gelir sağlaması
 - 3) Çocuğun anne ve babanın yaşlılığında veya hastalığında onlara sosyal güvenlik sağlaması.
- Leibenstein'e göre gelir artışı ile çocuktan üretim aktörü olarak fayda sağlama arasında negatif bir korelasyon vardır.

- Becker'e göre aileler çocuk sahibi olma konusunda karar verirken herhangi bir tüketim malı alıyormuş gibi hareket eder.
- Becker, ailenin geliri arttığında daha fazla sayıda çocuk talep etmesi beklenirken; doğurganlıkla gelir arasında görülen ters ilişkinin düşük gelir gruplarının doğum kontrolü konusunda yeterli bilgiye sahip olmamalarından kaynaklandığını ileri sürer.
- Todaro, düşük gelirli toplumlarda çocuk talebini, belirli değişkenlerin bir fonksiyonu olarak görür ve bu değişkenleri şöyle sıralar:
 - 1) Hane halkı gelir seviyesi
 - 2) Çocuğun net değeri (*çocuğun potansiyel geliri, yaşlılıkta faydası, annenin zamanının alternatif maliyeti ve umulan maliyetler arasındaki fark*)
 - 3) Diğer ihtiyaçların bedelleri ve çocuğa göre bu ihtiyaçların beğeni seviyesi.

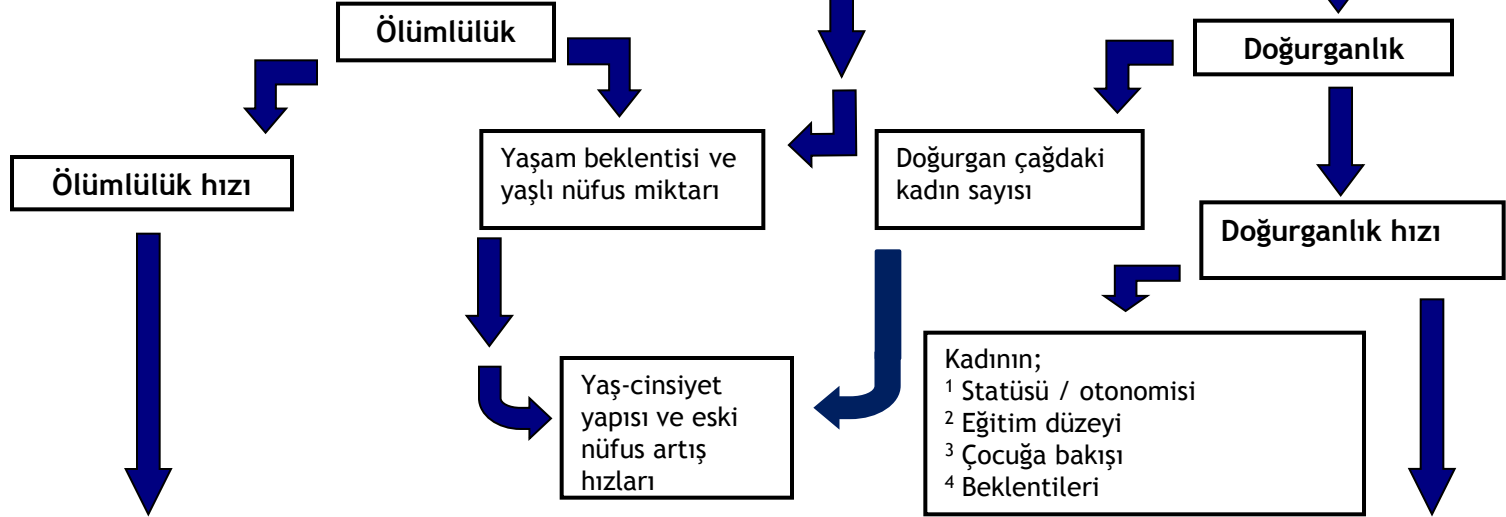
NÜFUS DEĞİŞİMİ

Net göç

Günümüzde nüfusun ülke içi alansal değişimlerinde anlamlıdır. Ancak uluslar arası düzeyde, geçmiş dönemlerde daha önemli bir olaydır. Bir yerden ayrılanlar ile o yere gelenler arasındaki ilişkiye bağlı olarak belirlenir. Gelenler gidenlerden fazla ise net göç pozitif, tersi durumda negatif görüntü çizer.

Doğal artış

Doğum ve ölüm miktarları arasındaki farktır. Doğumlar fazlaysa nüfus artışından, ölümler fazlaysa azalmasından söz edilebilir.

- Ailenin gelir düzeyi
- Hane halkının sosyal statüsü
- Kaliteli su temini
- Sağlık koruma düzeyi
- Sağlık eğitimi
- Gıda güvenliği ve kalitesi
- Sağlık hizmeti düzeyi
- Tıbbî teknoloji düzeyi
- Siyasî istikrar
- Devletin etkinliği
- Çevresel felaket düzeyi

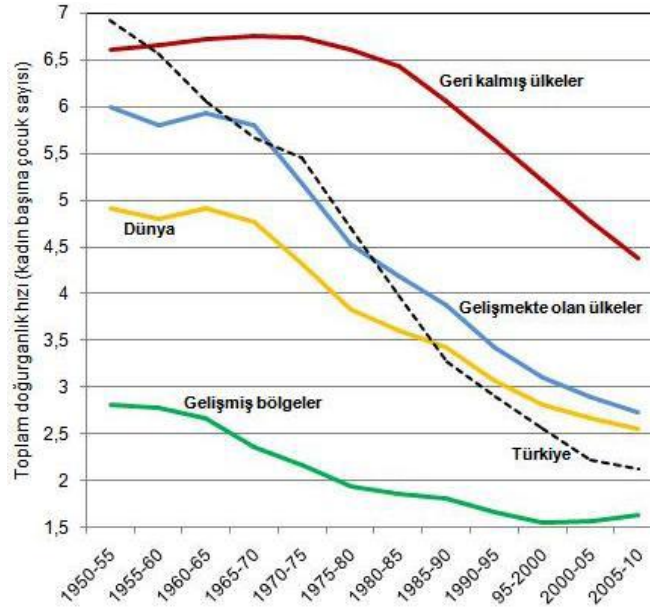
- Ailenin gelir düzeyi
- Hane halkının sosyal statüsü
- Evlenme yaşı
- Örf-adet ve inanışlar
- Çocuğun ekonomik maliyeti
- Yetişkinlerin hayatta kalma süresindeki değişim
- Tıbbî teknoloji düzeyi
- Refah, sağlık, eğitim düzeyleri
- Aile plânlaması ve doğum kontrolü yöntemlerine erişebilme
- Nüfus konusundaki hükümet politikaları

- Doğurganlık geçişi, bir toplumda çeşitli etmenler sayesinde doğurganlığın yüksek düzeylerden düşük düzeylere gerilemesine atıfta bulunmaktadır.
- Dünya genelinde ve farklı bölgelerinde böyle bir geçiş gerçekleşmektedir.

Yüksek Doğurganlık

DOĞAL ETMENLER hâkim ;

- Çocuk doğurabilecek yaştaki kadın sayısı
- Sosyo-ekonomik koşullar, doğurganlık hızını ve aile büyüklüğünü etkiliyor

Düşük Doğurganlık

BEŞERİ ETMENLER hâkim ;

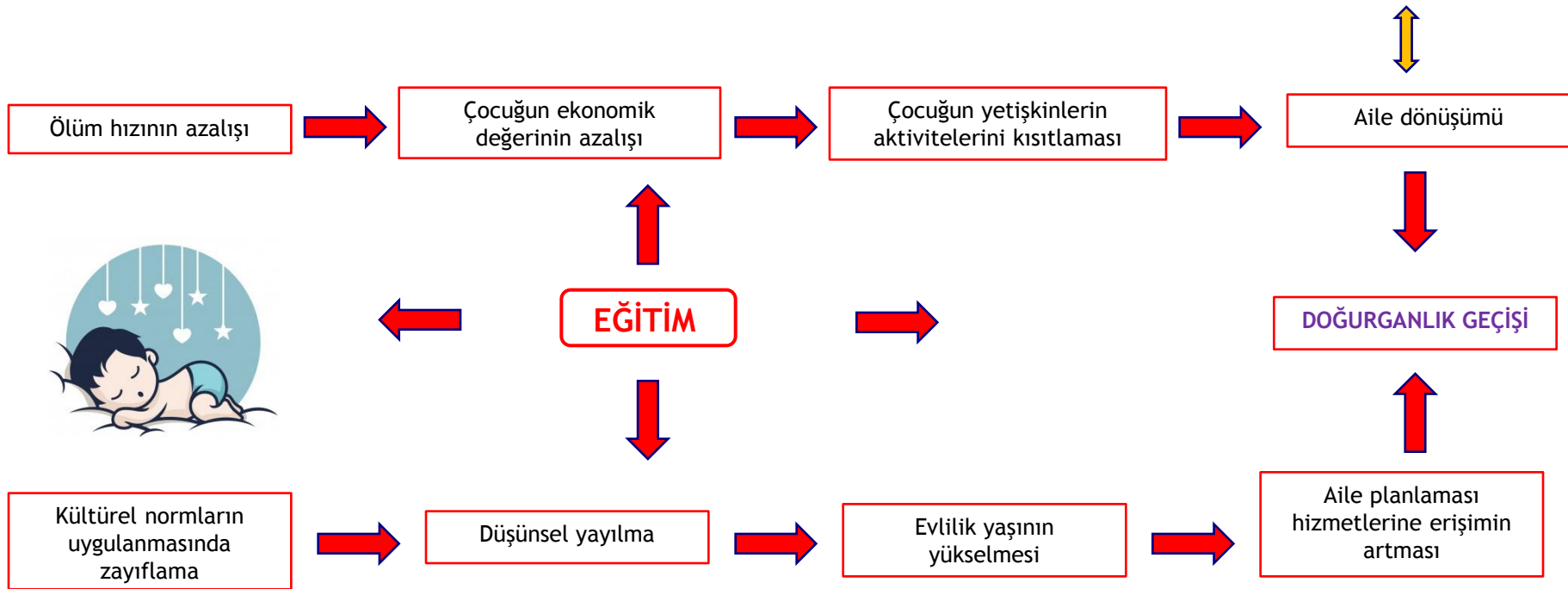
- Eşlerin aile büyüklüğündeki tercihi ve kararı
- Düşükler ve gebeliği önleme yöntemleriyle etkili doğum kontrolü
- Aile planlamasında devletin politikaları ve teşviki

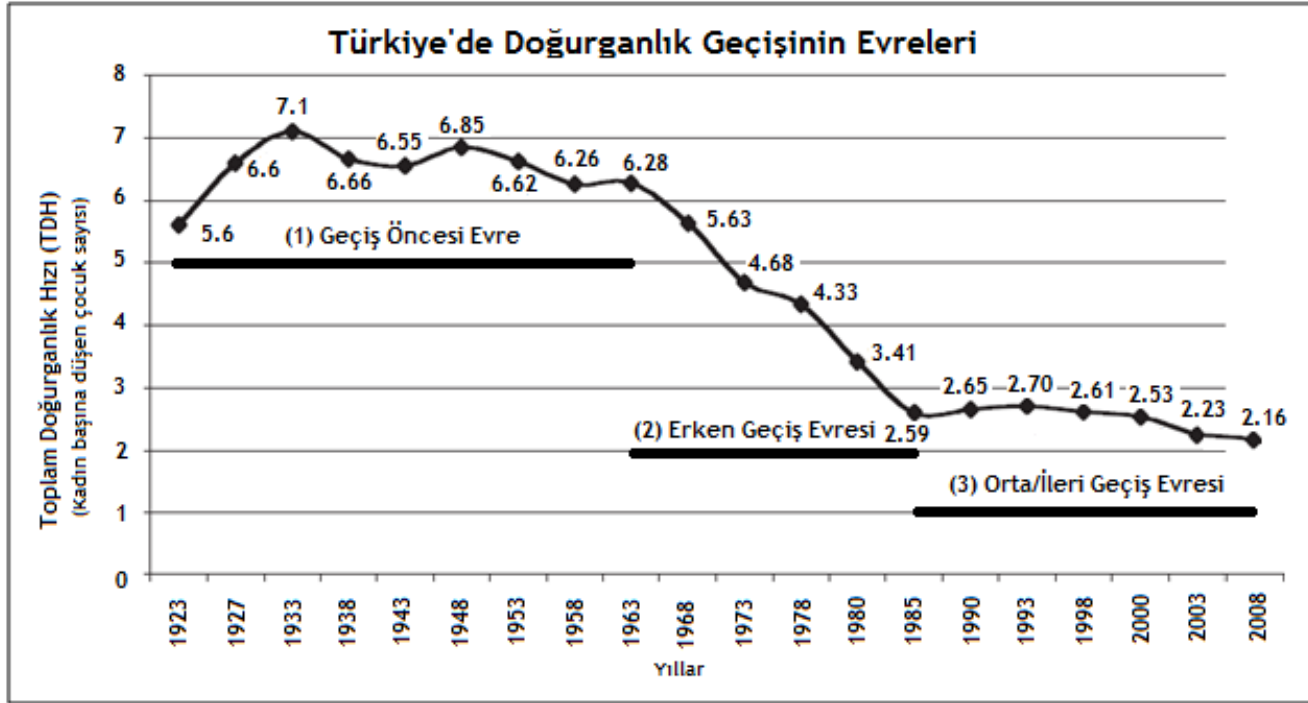
- Eğitim, doğurganlık geçişinde kritik bir role sahiptir.

- Kariyer elde etme
- Prestijli meslek
- Yaşam boyu aktivitelere katılım

Değerlendirme:

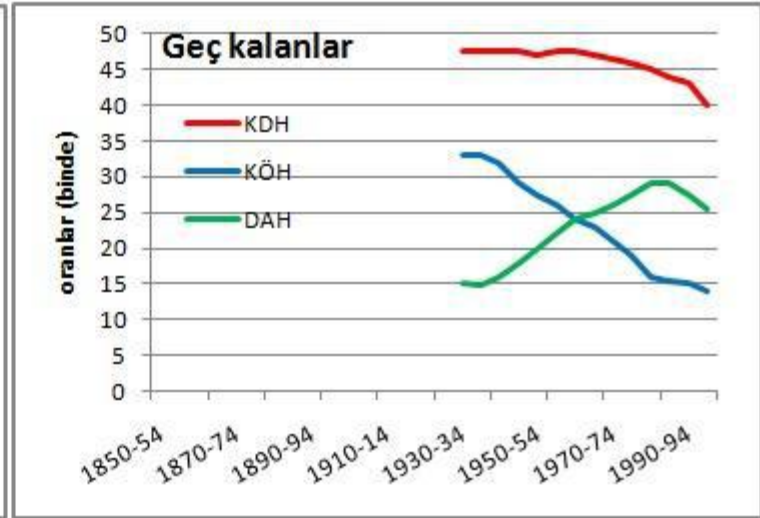
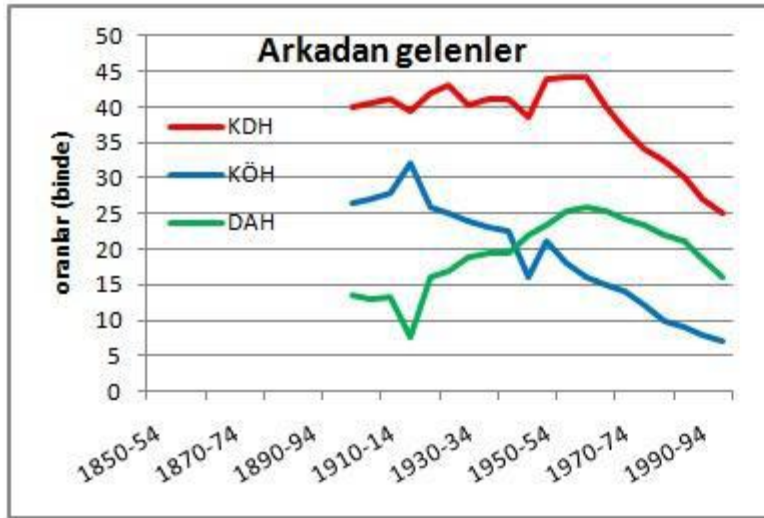
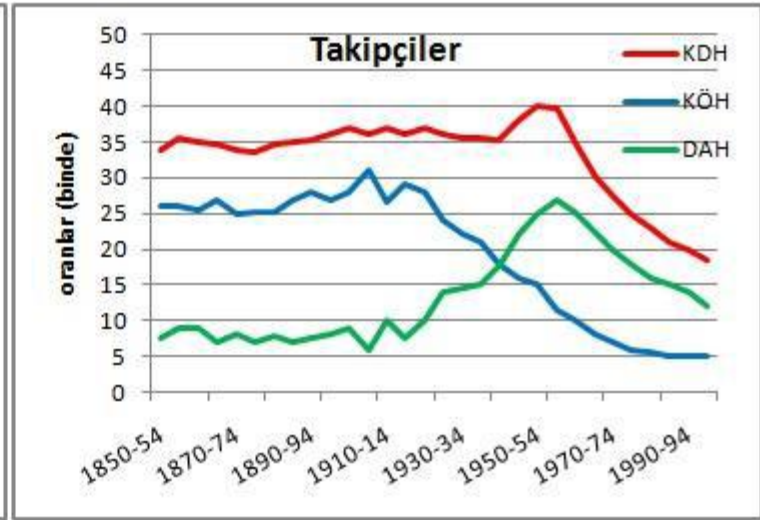
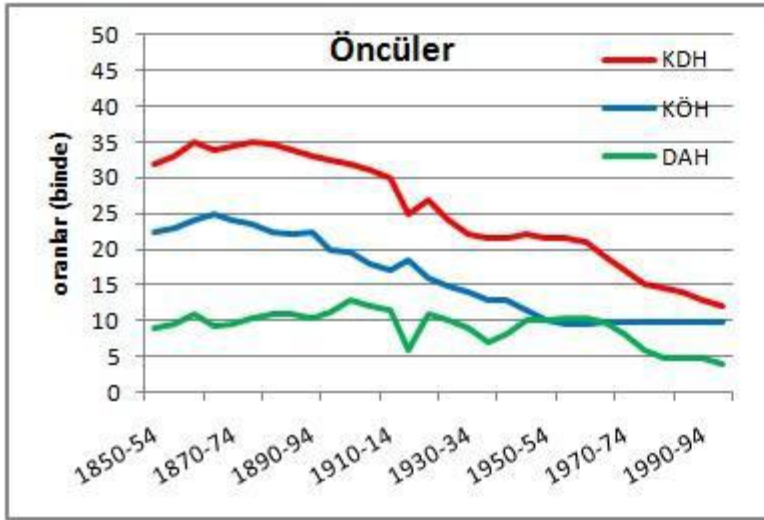
- Anneliğin ve çocuğun değeri
- Çocuğun ekonomik maliyeti
- Karar: AZ ÇOCUK !

Kaynak: Yüceşahin ve Özgür, 2008; 2010 TNSA-2008 ve Yüceşahin, 2010'dan yararlanılarak hazırlanmıştır.

- I. Geçiş öncesi evre (1923-1963): Artış eğilimi, yüksek doğurganlık
- II. Erken geçiş evresi (1963-1985): Belirgin ve hızlı düşüşler, % 11,5'lik azalma
- III. Orta / İleri geçiş evresi (1985-2007): Hafif ve küçük düzeyli düşüşler

Kaynak: Yüceşahin, 2010

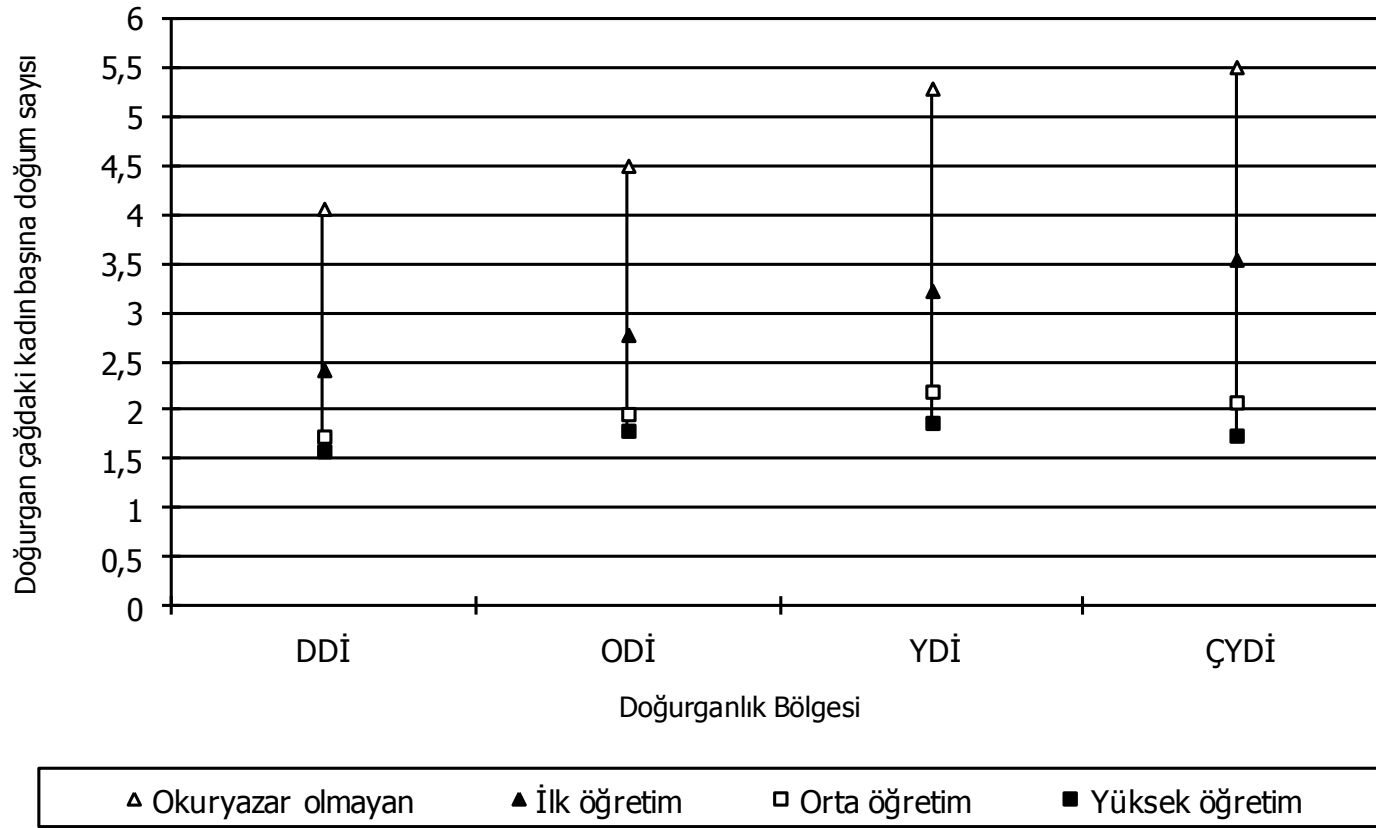

Yüceşahin, 2009: 14

- Belirli bir nüfusun doğurganlığı, çeşitli faktörlerin karmaşıklığından kaynağını alır ve bir nüfus içindeki farklı gruplar, farklı şekillerde benzer faktörlere karşılık verebilir. Böylece bir nüfusta yer alan farklı gruplar, muhtemelen farklı doğurganlık düzeyleri sergiler.
- Bu doğurganlık farklılıkları bir ülke içindeki bölgesel doğurganlık paternlerini açıklamaya yardım edebilir. Gözlenmiş önemli doğurganlık farklılıkları, kırsal-kent, gelir, eğitim ve ırksal-etnik farklılıkları içerir.
- **Kentleşme düzeyi.** Dünya ölçeğinde belirlendiği üzere doğurganlık, kentleşme düzeyiyle ilişkili olma eğilimindedir.
- Bir ülkenin içinde de kırsal ve kentsel alanlar arasında doğurganlık farklılıkları yaygın olarak gözlenir. Örneğin, TNSA-2018'e göre; Türkiye'de TFR kentsel alanlarda 2,2, kırsal alanlarda 2,8'dir.
- Japon kadınların doğurganlık farklılıklarını ele alan bir çalışmada, kentleşmenin artışıyla doğurganlığın düştüğü belirlenmiştir (Matsumoto, Park ve Bell, 1971).
- Amerika Birleşik Devletleri'nin metropoliten alanlarındaki doğurganlık hızının, metropoliten olmayan alanlardan daha düşük olduğu saptanmıştır (Peters ve Larkin, 2005).

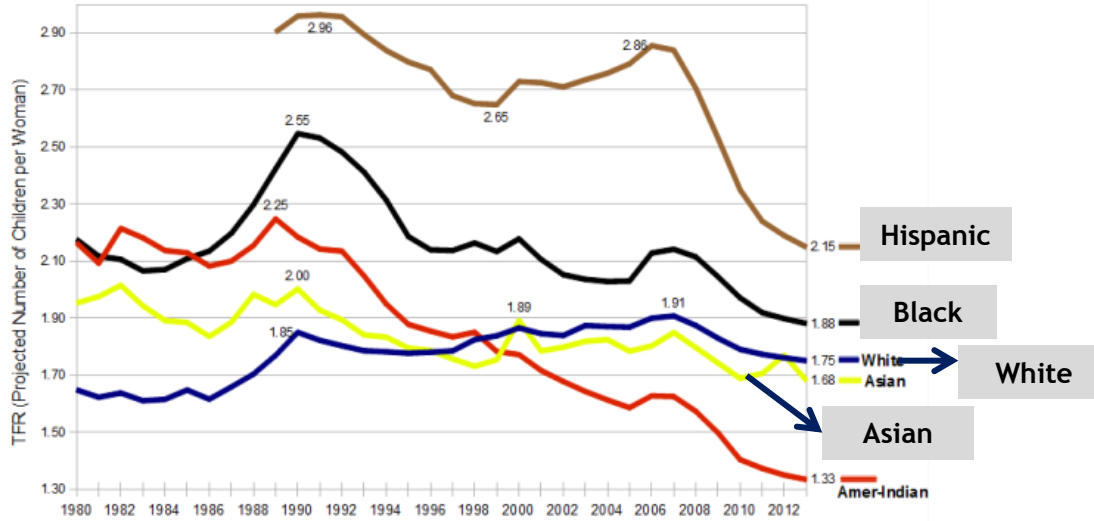
- **Gelir.** Doğurganlık, kişi başına GSYİH olarak ölçülen ekonomik kalkınma düzeyleriyle ilişkilidir. Bir ülke içinde ise doğurganlık, çeşitli gelir grupları için farklı olma eğilimindedir.
- Bazen çok yüksek gelir gruplarında yeniden bir artış beklense de genelde doğurganlık artan gelir düzeyleriyle düşmeye; en düşük gelir grupları için artmaya yatkındır.
- **Eğitim.** Gelir gibi eğitim de doğurganlıkla negatif bir ilişki sergiler.
- Doğum kontrol yöntemleri bilinci, kentsel arka plan, daha yüksek bir eğitim düzeyi ve gelire değişikliğe uğrar (Hawthorn, 1970:92).
- Eğitim, doğum kontrolü bilgisinin ötesinde; çocuğun maliyet ve faydalarının farkındalığını artırarak çiftleri aile büyüklüğünü sınırlamaya sevk eder.
- Eğitim, Ortadoğu ve Kuzey Afrika'da kadınlar evlendikten bir süre sonra doğum yapma eğiliminde olduklarından ilk evlenme ve ilk doğum yaşının en önemli belirleyicisi durumundadır.
- **Yaş.** Bir toplumda doğurgan çağdaki kadınlar çocuk sahibi olmada eşit değildir. Pek çok toplumda doğurganlık, belirli yaş gruplarında daha fazla toplanmıştır.

Kaynak: Yüceşahin ve Özgür, 2008

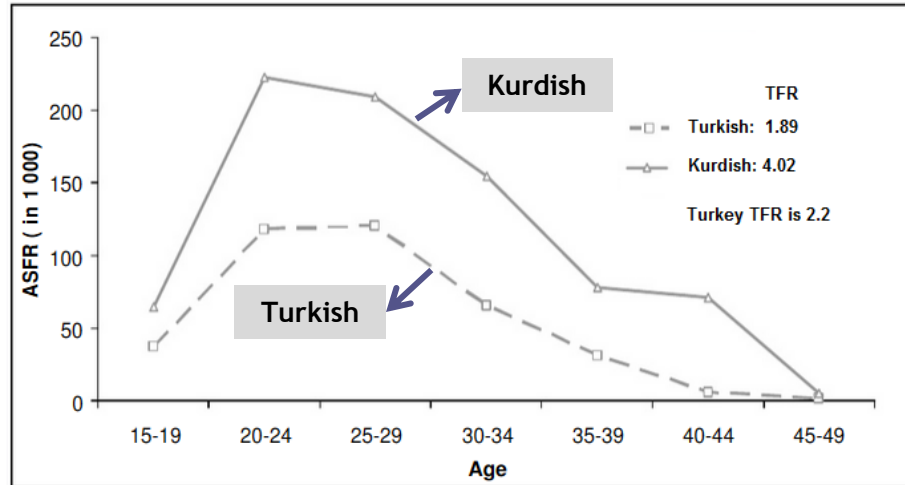
- **İrk ve etnisite.** Farklı ırksal ve etnik gruplar, parçası oldukları ulusal nüfuslardan farklı doğurganlık düzeylerine sahiptir ve bu gibi farklar pek çok toplumda vardır.
- ABD’de Yerli, Afrika ve Meksika kökenli Amerikalılar, Avrupa kökenli Amerikalılardan yüksek doğurganlık oranlarına sahiptir.
- Türkiye’de Arap fakat özellikle Kürt kökenli kadınların doğurganlık düzeyi, diğer etnik gruplardan daha yüksektir.
- Doğurganlık farkları, doğurganlıktaki mekansal ve zamansal farkları açıklamak için faydalı ve önemlidir. Bununla birlikte doğurganlık farklarının bağımsız olmadıklarını akıldan çıkarmamak gerekir.
- Doğurganlıkta eğitim farkları aynı zamanda gelir farklarını yansıtırken; etnik farklılıklar da eğitim ve gelir farklılıklarını yansıtır.
- Ayrıca bazı paternler bir kere oluştuğu zaman kendi kendini yenileyebilir. Örneğin genç evlenme ve çocuk sahibi olma davranışları, nesilden nesile yeniden üretilebilir.
- Bazı durumlarda **dini ve mesleki farklılıklar** da doğurganlık farklarında etkili olabilir.

Total Fertility Rates in the USA, 1980-2013 By Race and Hispanic Origin

Kaynak: <https://hailtoyou.wordpress.com/2015/12/21/total-fertility-rates-by-race-in-the-usa-1980-2013/>

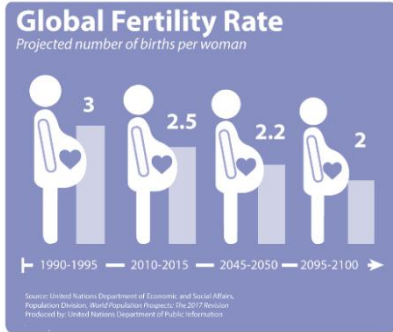
Age Specific Fertility Rate (2000-2003) By Mother Tongue

Kaynak: Yavuz, 2006

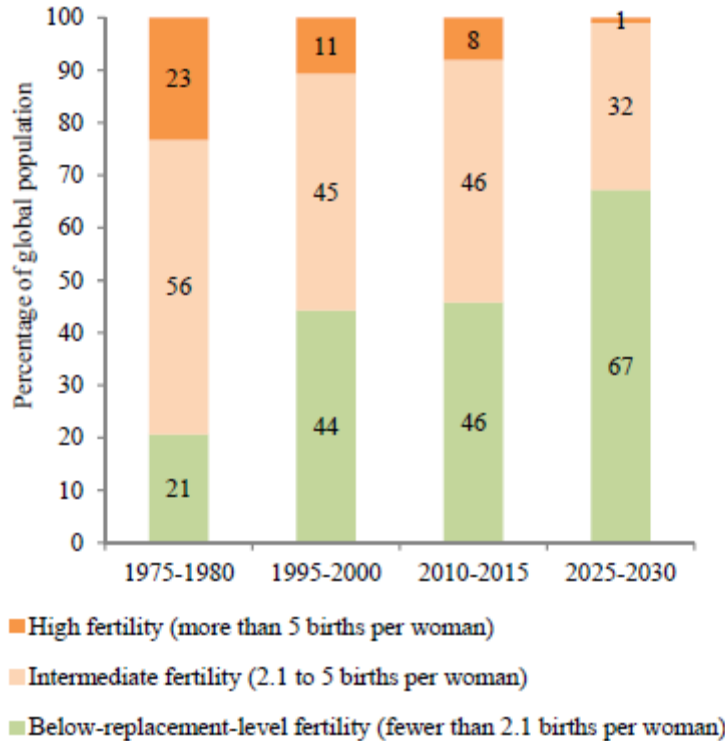
Doğurganlık, zaman içinde ve mekân boyunca değişir.

- Bu değişiklikler, doğurganlık belirleyicilerindeki benzer değişikliklerinden kaynaklanır.
- Dünya doğurganlık paterni, bazı istisnalar olsa da genelde ekonomik gelişmenin mekânsal dağılımını yansıtır. Kişi başına düşen milli gelirin dağılımı ile doğum oranları arasında negatif bir ilişki gözlenir.
- Gelişmiş ülkelerde kaba doğum oranlarının düzeyi epeyce düşmüştür. Bu oranlar bazı durumlarda (Almanya ve İtalya'da) olduğu gibi ölüm oranlarının bile altına gerilemiştir.
- Toplam doğurganlık hızları gelişmiş ülkelerin çoğunda yenilenme düzeyinin (kadın başına 2,1 çocuk) altındadır. Doğurganlık, Türkiye'nin de içinde yer aldığı gelişmekte olan ülkelerde de düşmektedir.

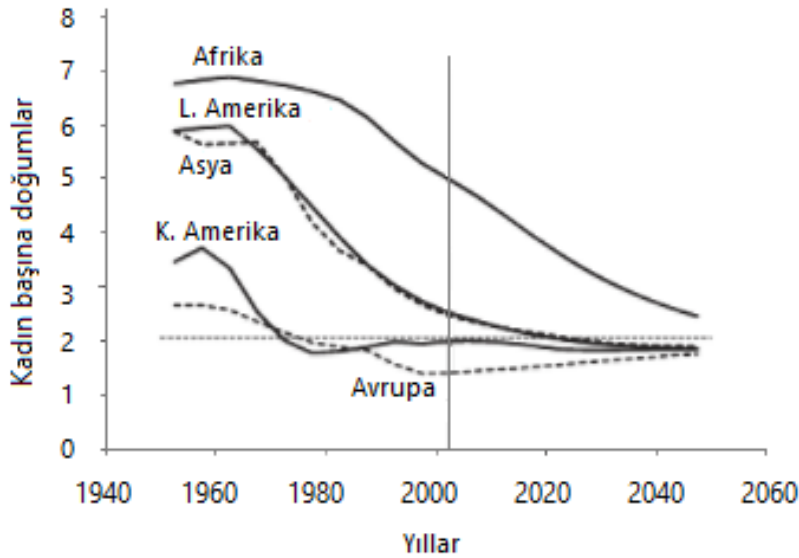

- Ulusal doğurganlık düzeylerine göre dünya nüfusunun dağılımı bize; yıllar itibariyle yüksek doğurganlığın küresel nüfustaki payının hızla gerilediğini, düşük doğurganlığın ise arttığını gösteriyor.

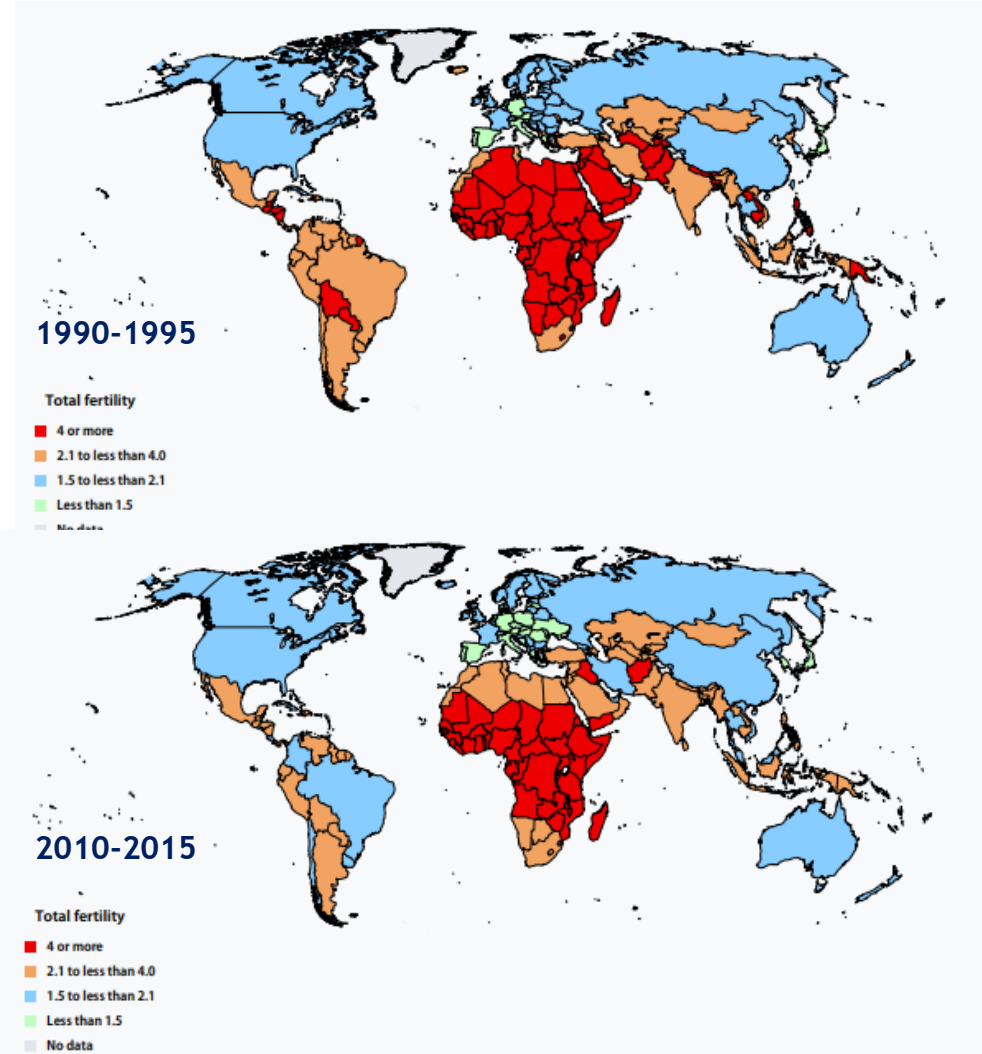
Distribution of the world's population by national fertility level in 1975-1980, 1995-2000, 2010-2015 and 2025-2030

- ✓ Dünyanın tüm büyük bölgelerinde aynı düzeyde olmasa da doğurganlık düşüyor.

Kaynak: Bongaarts, 2009

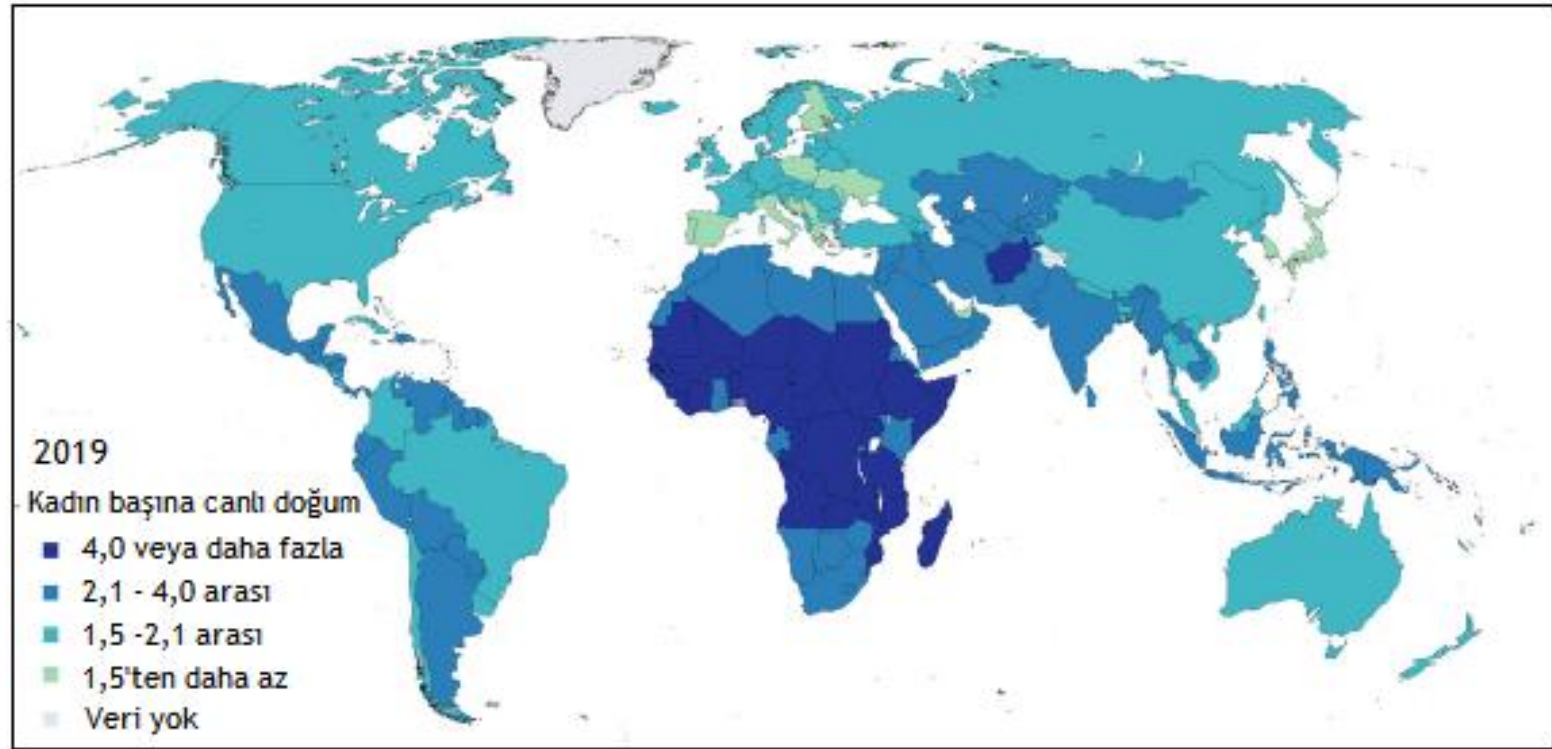
Kaynak: United Nations, 2015

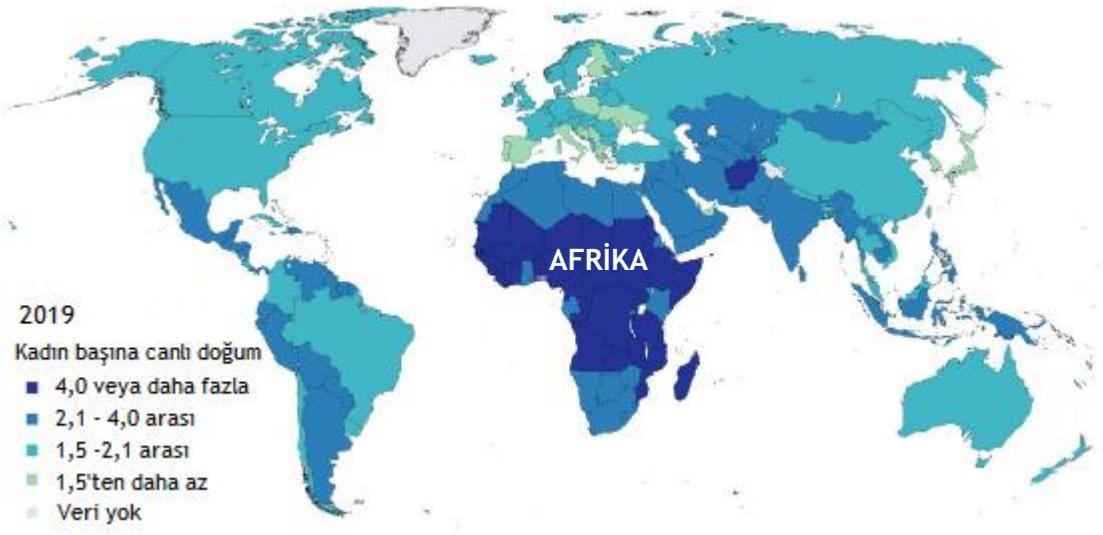
Total fertility by region, subregion, country and area: estimates and medium variant, 1950-2100

Estimates: 1950-2015

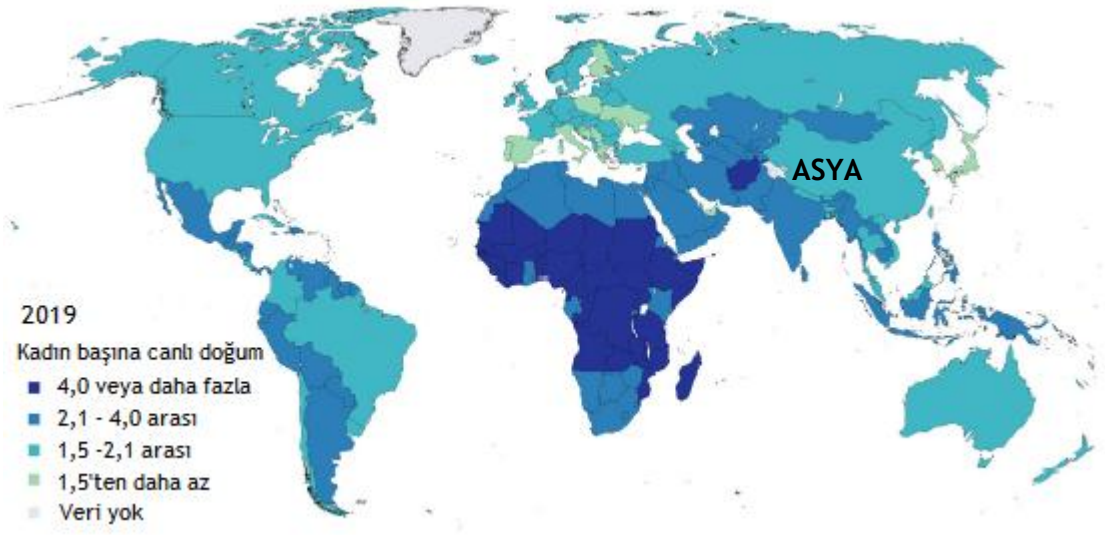
Region, subregion, country and area	Total fertility (live births per woman)									
	1950-1955	1960-1965	1970-1975	1980-1985	1985-1990	1990-1995	1995-2000	2000-2005	2005-2010	2010-2015
World	4.96	5.03	4.46	3.60	3.44	3.02	2.75	2.63	2.57	2.52
More developed regions (a)	2.82	2.66	2.16	1.84	1.81	1.67	1.57	1.58	1.67	1.67
Less developed regions (b)	6.06	6.15	5.40	4.18	3.91	3.36	3.01	2.84	2.73	2.65
Least developed countries (c).....	6.58	6.72	6.75	6.54	6.18	5.76	5.38	5.00	4.64	4.30
Other less developed countries (d).....	6.00	6.07	5.22	3.88	3.63	3.06	2.70	2.54	2.44	2.37
Less dev. regions, excl. China	6.07	6.14	5.69	4.92	4.47	4.01	3.63	3.34	3.14	2.97
High-income countries (e)	2.98	2.94	2.32	1.90	1.81	1.78	1.70	1.68	1.73	1.69
Middle-income countries (e)	5.64	5.70	5.02	3.87	3.64	3.07	2.71	2.56	2.46	2.40
Upper-middle-income countries (e)....	5.46	5.51	4.53	2.99	2.94	2.26	1.89	1.81	1.80	1.85
Lower-middle-income countries (e)....	5.85	5.93	5.62	4.95	4.51	4.03	3.62	3.33	3.09	2.88
Low-income countries (e)	6.39	6.48	6.62	6.56	6.43	6.23	6.01	5.71	5.38	5.00
Sub-Saharan Africa (f)	6.57	6.67	6.77	6.70	6.49	6.16	5.90	5.65	5.40	5.10

Kaynak: United Nations, 2017b: 124

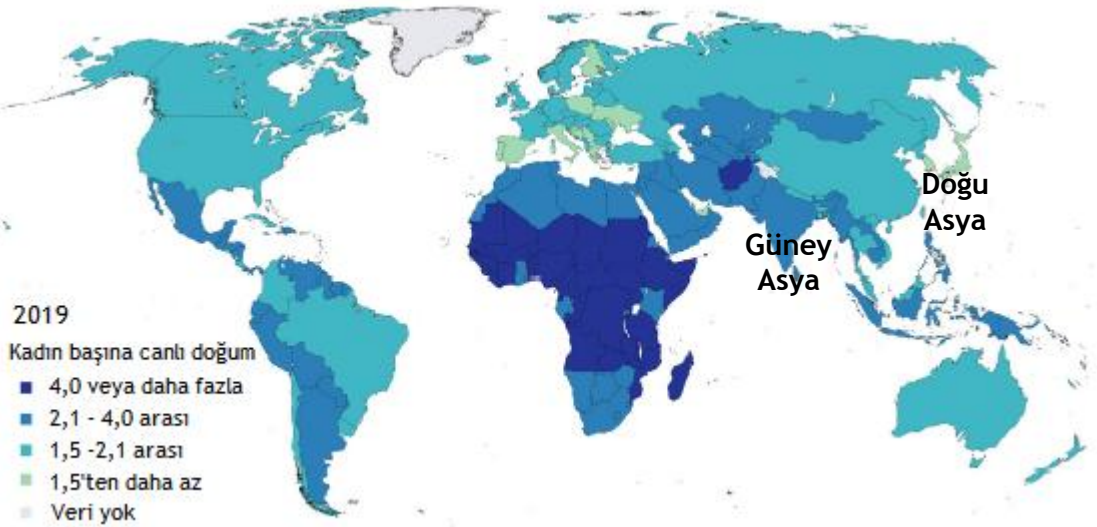

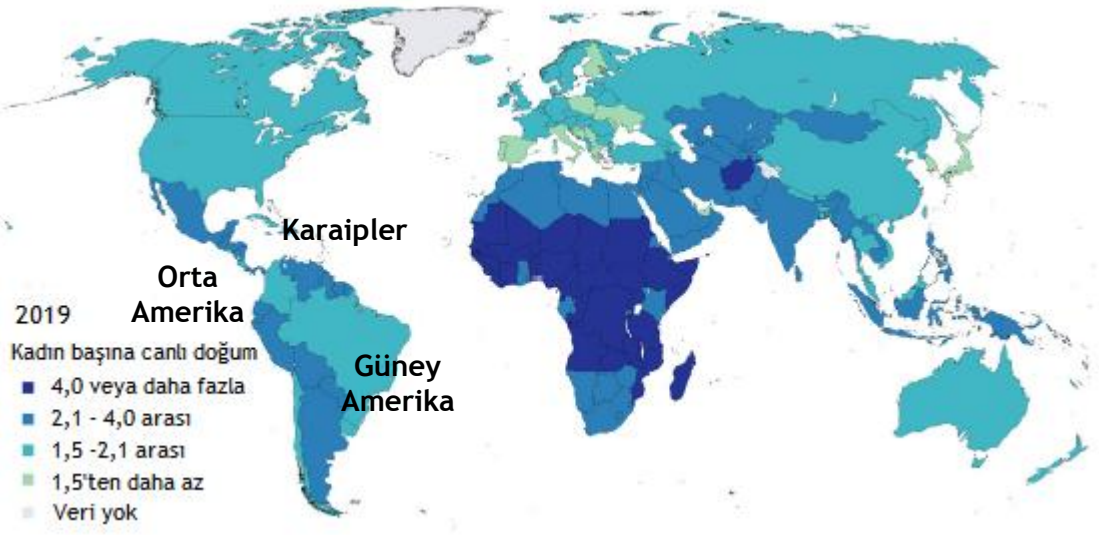
- Afrika'da 2015-2020 dönemi için toplam doğurganlık hızı (TDH), kadın başına 4.4 çocuktur.
- Ancak, pek çok Afrika ülkesinde özellikle de Sahraaltı Afrika'sı denilen bölgede yer alan Orta Afrika (5.5) ve Batı Afrika ülkelerinde (5.1), TDH 5.0'in üzerindedir.
- Örneğin, TFR Nijer'de 7.0, Kongo Demokratik Cumhuriyeti'nde 6.0, Mali'de 5.9 ve Çad'da 5.8'dir.
- Buna karşılık Kuzey Afrika (3.3), fakat özellikle Güney Afrika'da (2.5) doğurganlık kıtanın geri kalanına göre nispeten düşüktür.
- Bu bölgelerde yer alan sırasıyla Tunus (2.2) ve Güney Afrika Cumhuriyeti (2.4) ise kıta için birer istisna oluşturur.

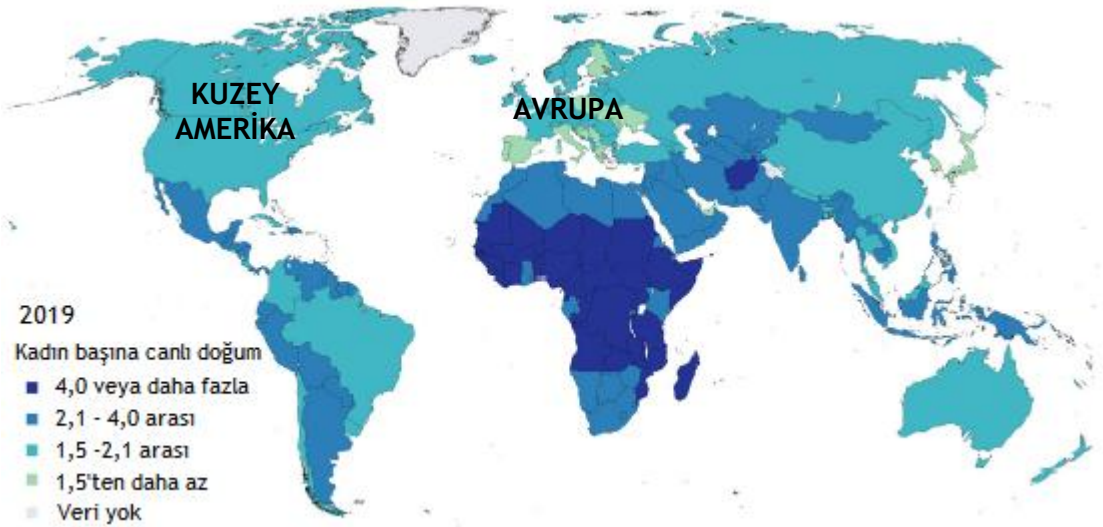
- Dünyanın en kalabalık kıtası olan Asya'da doğurganlık paterni Afrika'dan çok farklıdır.
- Asya kıtasında TDH 2.2'dir ve kıtanın en yüksek doğurganlık hızları Orta (2.8) ve Batı Asya'dadır (2.7).
- Bu bölgelerde ülke düzeyinde büyük farklılıklara rastlanır.
- Orta Asya'da Tacikistan'da (3.6) ve Kırgızistan'da (3.0), Batı Asya'da, Yemen'de (3.8) Filistin'de ve Irak'ta (3.7) ve İsrail'de (3.0) TDH, kadın başına 3.0 ve üzerine çıkarken; BAE (1.4) ve Türkiye'de, Azerbaycan'da, Kuveyt'te (2.1) ve Bahreyn'de (2.0) yenilenme hızı civarında ya da onun altındadır.

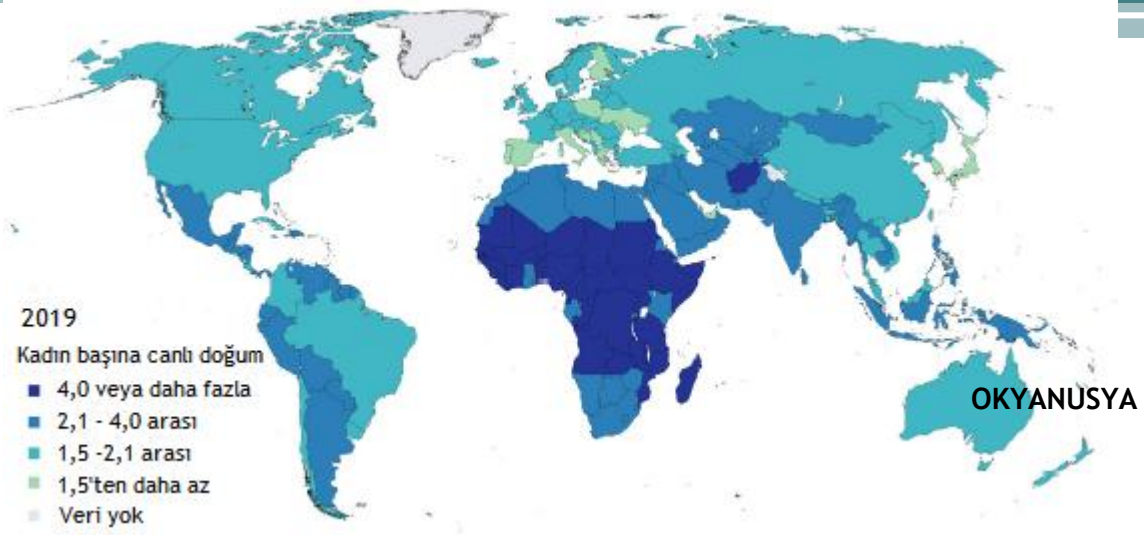
- Doğu Asya, 1.7 toplam doğurganlık hızıyla Batı Asya ile tezat oluşturur.
- Doğurganlık burada kadın başına 2.9 çocuk ile (Moğolistan) 1.1 çocuk (Güney Kore) arasında değişir. Bu yüksek nüfuslu bölgede en önemli hız, Çin Halk Cumhuriyeti'ndeki düşük doğurganlıktır (TDH: 1.7).
- Güney Asya'da TDH 2.4 ve dünyanın bir diğer nüfus devi olan Hindistan'da 2.2'dir. Hindistan nüfusu, 30 yıldan fazla süredir doğurganlık kontrolünü denemesine rağmen artmaya devam ediyor.
- Bu bölgede yüksek doğurganlıklılı iki ülke dikkat çekicidir: Afganistan (4.6) ve Pakistan (3.6).
- Güneydoğu Asya genelinde 2.2 olan TDH, Singapur (1.2) ve Tayland (1.5) gibi ülkelerde oldukça düşük olduğu halde, Timor-Leste'de 4.1 düzeyindedir.

- Latin Amerika ve Karaipler’de toplam doğurganlık hızı kadın başına 2.0 çocuk ile nüfusun yenilenme düzeyinin hemen altındadır.
- Asya’da olduğu gibi ülkeler arasında doğurganlık farkları gözlenir (TDH, Haiti’de 3.0 ve Guetemala’da 2.9 iken, Porto Riko’da 1.2’dir).
- Orta Amerika (2.2) ülkelerinde hız, görece biraz yüksek görünse de diğer bölgelerle farklar azalma eğilimi göstererek neredeyse kapanmıştır (Karaipler’de 2.2 ve Güney Amerika’da 1.9).
- TDH, Latin Amerika’nın en kalabalık ülkeleri olan Brezilya’da 1.7, Meksika’da 2.1 ve Arjantin’de 2.3’tür.

- Kuzey Amerika genelinde 1.8 olan toplam doğurganlık hızı, Kanada'da 1.5, ABD'deyse 1.8'dir. Her ikisinin de doğal nüfus artış hızları (sırasıyla %0,2 ve %0,3) yavaş olmasına karşın bu hızlar diğer bazı gelişmiş ülkelerle karşılaştırıldığında (Japonya %-0,3, Almanya %-0,2 ve Rusya % 0,0), enerji ve kaynaklar açısından önemli talep artışına yol açmaktadır.
- Avrupa, kıta ölçeğinde en düşük doğurganlık hızına sahip bölge durumundadır ve tüm ülkelerde TDH 2.0'nin altındadır (en düşük değerler, Portekiz, Yunanistan, İtalya ve İspanya'dadır: kadın başına 1.3 çocuk).
- Kıtanın güneyinde doğurganlık en düşük değerlere sahiptir, ancak bölgeler/ülkeler arası farklar fazla değildir.

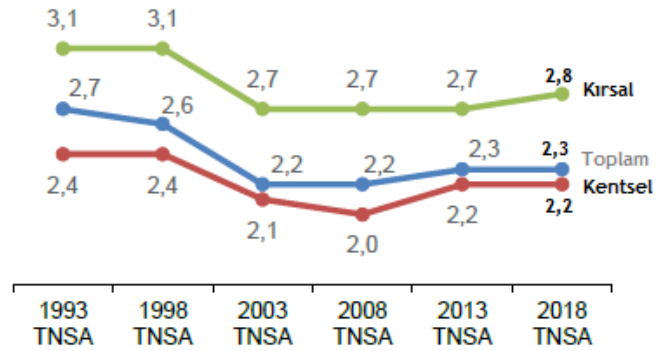
- Okyanusya'da TDH 2.4 olmakla birlikte gelişmiş farklarını yansıtmak üzere bölgelere göre değişir: TDH, Avustralya (1.8) ve Yeni Zelanda'da (1.9) düşük; Papua Yeni Gine'de (3.6), Samoa'da (3.9) ve Solomon Adaları'nda (4.4) yüksektir.

Toplam doğurganlık hızının en yüksek ve en düşük olduğu 10 il, 2018

(Çocuk sayısı)

En yüksek iller		Toplam doğurganlık hızı	En düşük iller		Toplam doğurganlık hızı
Şanlıurfa		4,13	Gümüşhane		1,30
Şırnak		3,60	Kütahya		1,43
Ağrı		3,26	Zonguldak		1,43
Muş		3,23	Edirne		1,43
Siirt		3,16	Bartın		1,47
Mardin		3,12	Kırklareli		1,48
Bitlis		3,06	Karabük		1,49
Diyarbakır		2,96	Eskişehir		1,49
Van		2,95	Bolu		1,52
Batman		2,90	Kastamonu		1,54

Yerleşim Alanlarına Göre Toplam Doğurganlık Hızları, 1993-2018

Kaynak: HÜNEE, 2019: 55

- TÜİK verilerine göre; Türkiye’de toplam doğurganlık hızı (TDH), 2001 yılında kadın başına 2,38 çocuk iken 2016 yılında 2,11 çocuk oldu.
- 2018 yılında ise bir kadının doğurgan olduğu dönem boyunca doğurabileceği ortalama çocuk sayısı 1,99 çocuk olarak gerçekleşti. Bu durum, doğurganlığın **nüfusun yenilenme düzeyi**nin altına indiğini göstermektedir.
- Toplam doğurganlık hızının en yüksek olduğu il 2018 yılında 4,13 çocuk ile Şanlıurfa oldu. Bu ili 3,60 TDH ile Şırnak, 3,26 ile Ağrı, 3,23 çocuk ile Muş ve 3,16 çocuk ile Siirt illeri izledi.
- Toplam doğurganlık hızının en düşük olduğu il ise 1,30 çocuk ile Gümüşhane oldu. Bu ili, 1,43 TDH ile Kütahya, Zonguldak ve Edirne izledi.

İstatistikî Bölge Birimleri Sınıflamasına göre toplam doğurganlık hızı, 2009-2018

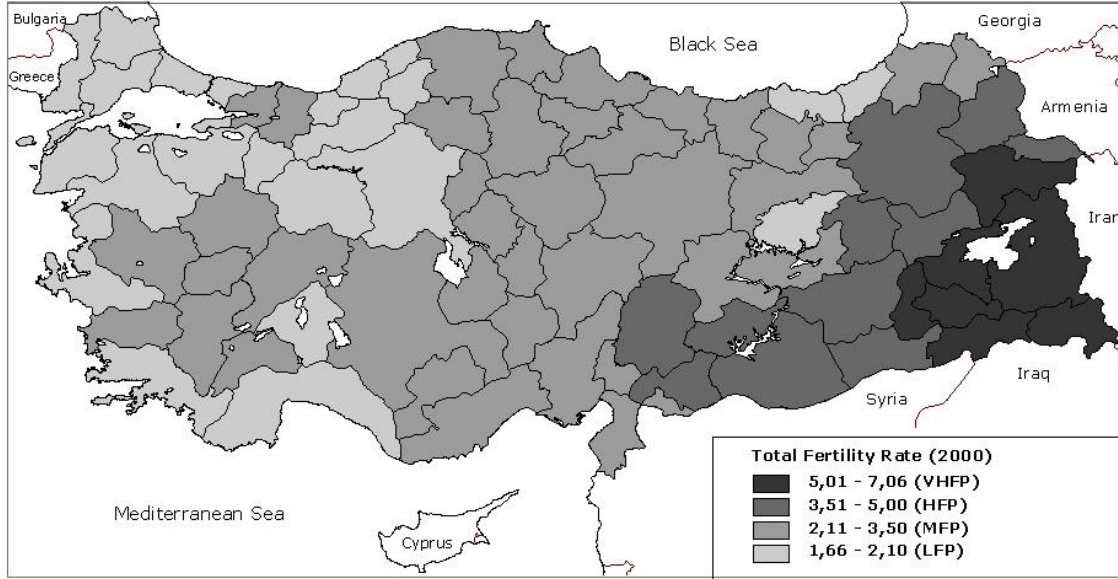
[31/03/2019 tarihi itibarıyla]

Kadın başına çocuk sayısı

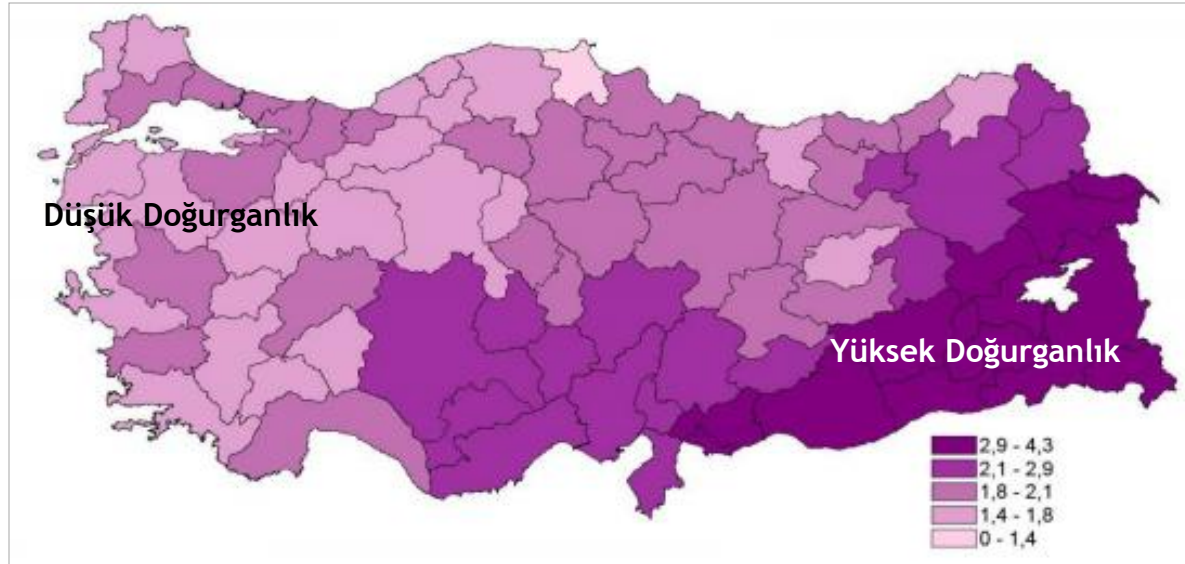
İstatistik Bölgeleri	Yıl									
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
TRC Güneydoğu Anadolu	3,59	3,57	3,48	3,53	3,48	3,63	3,51	3,38	3,35	3,21
TRB Ortadoğu Anadolu	3,00	2,95	2,85	2,82	2,83	2,87	2,75	2,66	2,64	2,51
TRA Kuzeydoğu Anadolu	2,91	2,97	2,90	2,90	2,85	2,90	2,79	2,72	2,63	2,43
TR6 Akdeniz	2,20	2,18	2,14	2,23	2,24	2,32	2,29	2,24	2,17	2,07
TR Türkiye	2,10	2,08	2,05	2,11	2,11	2,19	2,15	2,11	2,07	1,99
TR7 Orta Anadolu	2,16	2,08	2,06	2,07	2,06	2,13	2,09	2,04	1,97	1,87
TR4 Doğu Marmara	1,77	1,74	1,71	1,80	1,80	1,88	1,89	1,89	1,86	1,83
TR5 Batı Anadolu	1,83	1,80	1,79	1,83	1,85	1,91	1,90	1,87	1,84	1,77
TR1 İstanbul	1,77	1,77	1,72	1,80	1,81	1,89	1,88	1,85	1,80	1,72
TR9 Doğu Karadeniz	1,86	1,81	1,77	1,78	1,77	1,81	1,78	1,76	1,72	1,68
TR3 Ege - Aegean	1,69	1,66	1,66	1,74	1,73	1,80	1,80	1,76	1,74	1,67
TR2 Batı Marmara	1,54	1,54	1,57	1,63	1,64	1,69	1,69	1,69	1,69	1,66
TR8 Batı Karadeniz	1,84	1,79	1,74	1,77	1,76	1,77	1,73	1,69	1,66	1,63

Kaynak: TÜİK, Doğum İstatistikleri

- Türkiye genelinde doğurganlık hızı, 2018 yılında nüfusun kendini yenileme düzeyinin altına gerilemiştir. Ancak bölgesel doğurganlık farkları mevcuttur.
- Doğu bölgelerde TDH daha yüksektir, kadın başına 2,50 çocuğun üzerindedir.
- Üç doğu bölgesi dışında Akdeniz Bölgesi’nde de TDH yenilenme düzeyinin üzerindedir.
- Diğer bölgelerde ise doğurganlık düzeyleri ülke ortalamasının ve yenilenme düzeyinin altındadır.
- Özellikle Karadeniz, Batı Marmara ve Ege bölgelerinde TDH, 1,70’den daha düşüktür.
- Bu bölgesel dağılım paterni, kadınların eğitimi ve tarım dışı işlerde istihdama katılımı ve geleneksel normlar ile yakından ilişkilidir.

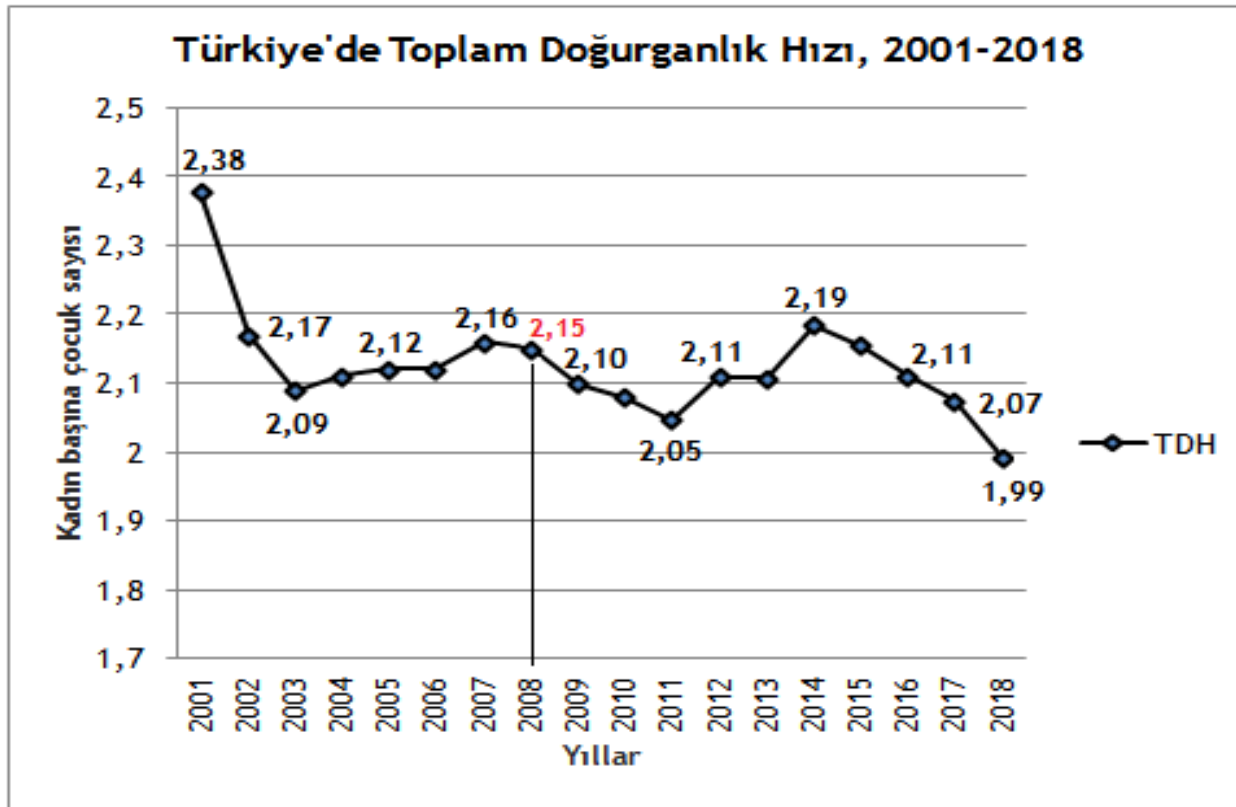

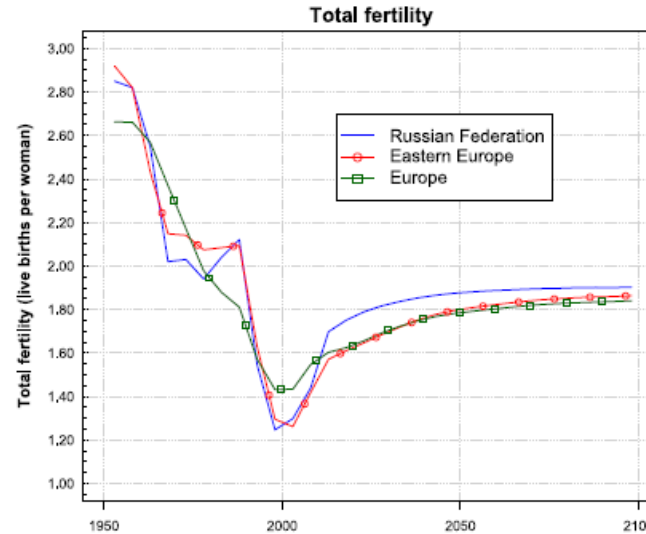
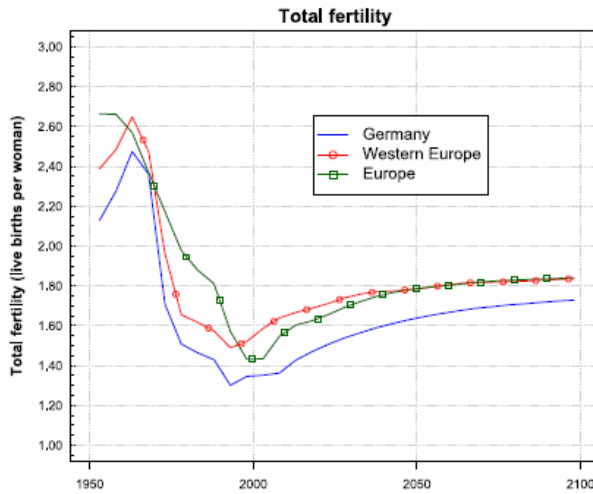
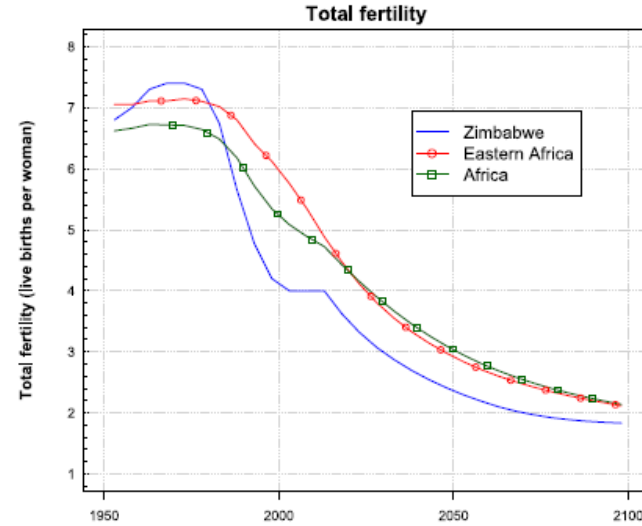
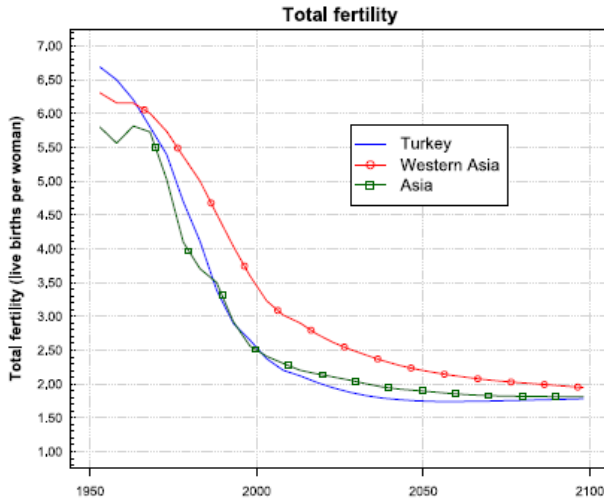
Kaynak: Yüceşahin ve Özgür, 2008

Kaynak: Başkaya ve Özkılıç, 2017: 445

- **Hükümet tarafından “Üç Çocuk Söylemi” ilk olarak 2008 yılında dillendirildi.**
- Bu tarihten sonra TDH, nüfusun yenilenme düzeyi(2,10) civarında dalgalanmaktadır.
- Ancak belirtmek gerekir ki TDH, 2018 yılında Türkiye Cumhuriyeti tarihinde ilk defa 2,00'nin altına inmiştir.
- Mevcut görünümüne göre söylemin ulusal doğurganlık düzeyinde güçlü bir pozitif etkisi gözlenmemektedir.

United Nations (2017c). *World Population Prospects The 2017 Revision: Volume II: Demographic Profiles*. New York: United Nations

- Başkaya, Z. Ve Özkılıç, F. (2017). Türkiye’de doğurganlıkta meydana gelen değişimler (1980-2013) *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 54, 404-423.
- Bongaarts, J. (2009). Human population growth and the demographic transition. *Philosophical Transactions of the Royal Society B*, 364, 2985-2990.
- Duben, A.; Behar, C. (1996). *İstanbul Haneleri: Evlilik, Aile ve Doğurganlık, 1880-1940*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Gilles, K., Feldman-Jacobs, C. (2012). When technology and tradition collide: From gender bias to sex selection. Population Reference Bureau, Policy Brief. <https://pdfs.semanticscholar.org/e782/285e6c852b7b3df46e80681b114b4bf18df9.pdf>
- Guttmacher Institute (2012). Facts on Induced Abortion Worldwide. http://www.who.int/reproductivehealth/publications/unsafe_abortion/induced_abortion_2012.pdf?ua=1
- Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü-HÜNEE (2019). *2018 Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü. http://www.hips.hacettepe.edu.tr/tnsa2018/rapor/TNSA2018_ana_Rapor.pdf
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1982). *The Changing Value of Children in Turkey*. Honolulu, Hawaii: East-West Population Institute.
- Koç, İ.; Eryurt, M.A.; Adalı, T.; Seçkiner, P. (2010). *Türkiye’nin Demografik Dönüşümü*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü.
- Newbold, K.B. (2014). *Population Geography: Tools and Issues*. (2nd edition). Lanham, Maryland- USA : Rowman and Littlefield Publishers.
- Özbay, F. (1978). Türkiye’de Doğurganlık Düzeyine ve Değişmelerine Etki Eden Ara Değişkenler. *Türkiye’de Nüfus Yapısı ve Nüfus Sorunları, 1973 Araştırması* içinde, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları.
- Özgür, E.M. (2010). Uluslar arası göçün gelişmiş toplumlarda yarattığı etnik değişim: Yeni bir demografik geçiş mi? *Ankara Üniversitesi, Coğrafya Bölümü Seminerleri*, 4 Mayıs 2011, Ankara.
- Peters, G. L., Larkin, R.P., (2005). *Population Geography: Problems, Concepts, and Prospect*, Eighth Edition, Dubuque: Kendal/Hunt Publishing Company.
- Rowland, D.T. (2006). *Demographic Methods and Concepts*. New York: Oxford University Press.
- Shorter, F.C. Macura, M. (1982). *Trends in Fertility and Mortality in Turkey 1935-1975*. Washington: Committee on Population and Demography, U.S. National Academy of Sciences, National Academy Press.
- Türkiye İstatistik Kurumu-TÜİK (02 Mart 2017). Evlenme ve Boşanma İstatistikleri, 2016. TÜİK Haber Bülteni Sayı: 24642.
- Türkiye İstatistik Kurumu-TÜİK (18 Mayıs 2017). Doğum İstatistikleri, 2016. TÜİK Haber Bülteni Sayı: 24647

- United Nations (2015). World Fertility Patterns 2015: Data Booklet. United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division
- United Nations (2017a). Population Facts. United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division, 2017/3.
- United Nations (2017b). *World Population Prospects The 2017 Revision: Volume I: Comprehensive Tables*. New York: United Nations.
- United Nations (2017c). *World Population Prospects The 2017 Revision: Volume II: Demographic Profiles*. New York: United Nations.
- United States Department of Agriculture-USDA (2007). *Expenditures on Children by Families, 2007*. United States Department of Agriculture, Center for Nutrition Policy and Promotion Miscellaneous Publication Number 1528.
- Van De Kaa, D. (1999). Europe and Its Population: The Long View. In D. Van De Kaa, H. Leridon, G.Gesano and M. Okólsk (Eds.), *European Populations: Unity in Diversity*, pp.1-49. Dordrecht: Springer.
- Yavuz, S. (2006). Ethnic Differences in fertility transition in Turkey.
https://www.academia.edu/10243248/ETHNIC_DIFFERENCES_IN_FERTILITY_TRANSITION_IN_TURKEY
- Yüceşahin, M.M. (2009). Türkiye'nin Demografik Geçiş Sürecine Coğrafi Bir Yaklaşım. *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 7 (1), 1-25.
- Yüceşahin, M.M (2010). Küresel Demografik Geçiş ve Türkiye. *Ankara Üniversitesi Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi Konferansları* 18 Mayıs 2010, Ankara.
- Yüceşahin, M.M.; Özgür, E.M. (2008). Regional fertility differences in Turkey: Persistent high fertility in the southeast. *Population, Space and Place*, 14, 135-158.

- Aşağıdaki soruları kullanarak ebeveynlerinizden biriyle(mümkünse her ikisiyle ayrı ayrı) veya ebeveynleriniz hayatta değilse çocuğu olan bir yakınınızla görüşerek, onlar için çocuğun ne gibi anlamlar taşıdığını öğreniniz.
- Onların bu düşüncelerinden yola çıkarak çocuğun bir birey ya da aile için ekonomik ve ekonomik olmayan faydaları/maliyetleri konusunda bir metin hazırlayınız.
- Word veya pdf dosyası olarak hazırlayacağınız bu değerlendirme yazısını (görüşmelerin çözümlenmiş metinlerini de ekleyerek) 21 Nisan 2020 tarihine kadar sanal eğitim portalındaki Ödev 2 bölümüne gönderiniz.

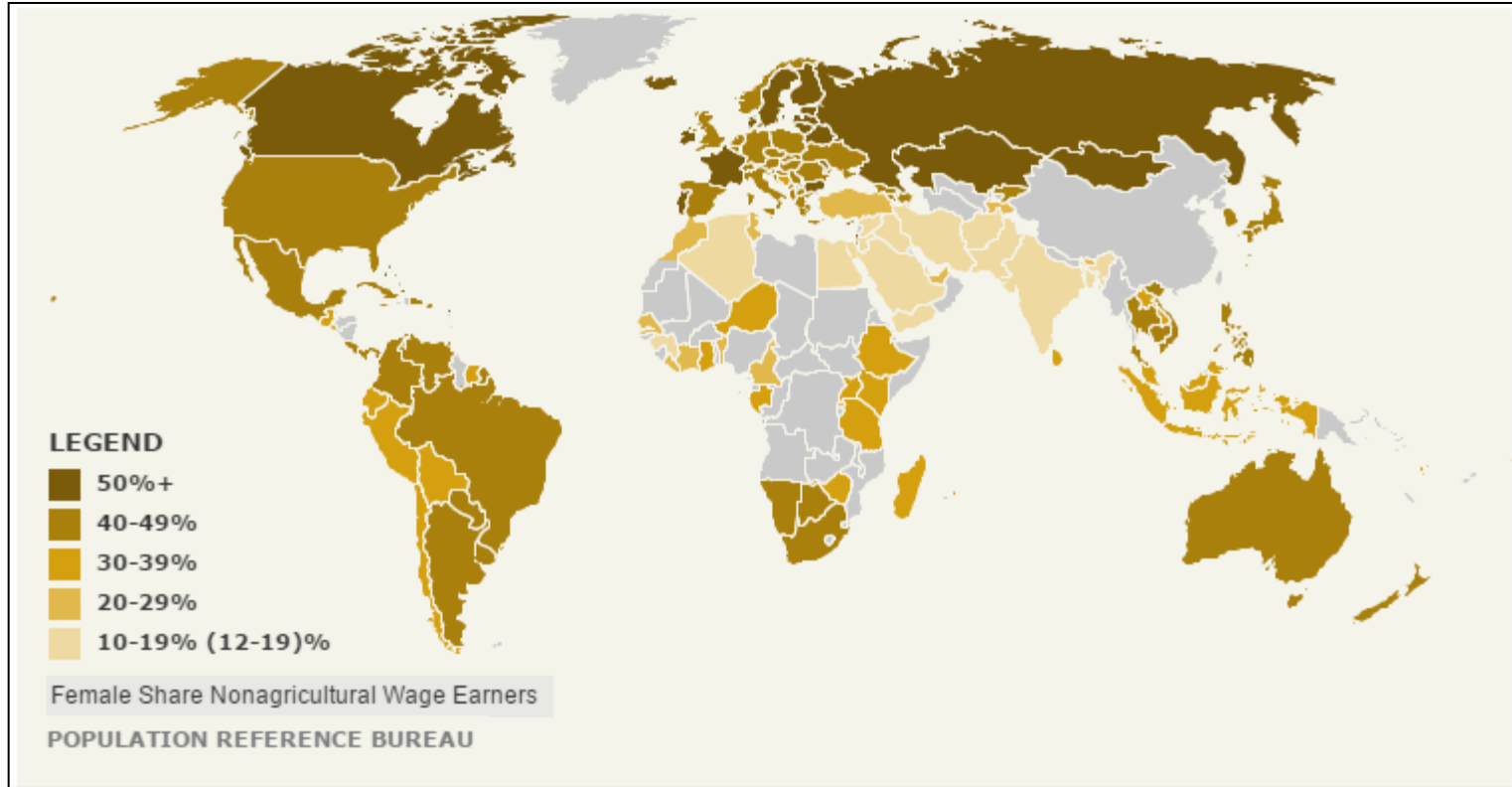
- Görüşülen kişinin;
- Yaşı:
- Cinsiyeti: E: K:
- Eğitim durumu(okur-yazarlık veya mezun olduğu okul):
- Medeni durumu: Evli: Boşanmış: Ayrı yaşama: Dul:
- Cinsiyetine göre mevcut çocuk sayısı: K:..... E:
- İdeal/İstenilen çocuk sayısı:
- Görüşme soruları (Soruları daha da geliştirebilirsiniz):
- Çocuk sizin için nasıl bir anlam ifade ediyor?
- Çok ya da az çocuklu olmak hakkında ne düşünüyorsunuz?
- Çocuk sahibi olmanın ne gibi avantajları olduğunu düşünüyorsunuz?
- Çocuk yetiştirmenin ne gibi zorlukları olduğunu düşünüyorsunuz?
- Bu zorlukları nasıl aştınız?
- Bu zorlukları aşmada, merkezi ve yerel yönetimlerin neler yapmasını isterdiniz?
- Çocuk sizin için ekonomik olarak nasıl bir anlam taşıyor?
- Çocuk sahibi olmanın ekonomik bir yönü olduğunu düşünüyor musunuz?
- Çocuklarınızı şimdi evin geçimine katkı ya da yaşlılıkta sosyal güvence sağlayacak biri olarak görür müsünüz?
- Çocuk sahibi olmak size sosyal ve duygusal olarak neler hissettiriyor?
- Hükümetler, belediyeler ya da özel sektör teşvikler verseydi, daha fazla çocuk sahibi olmak ister miydiniz? Sizce ne tür teşvikler çocuk sahibi olmayı özendirir?

1965 yılında çıkarılan 557 Sayılı Nüfus Planlaması Hakkında Kanun

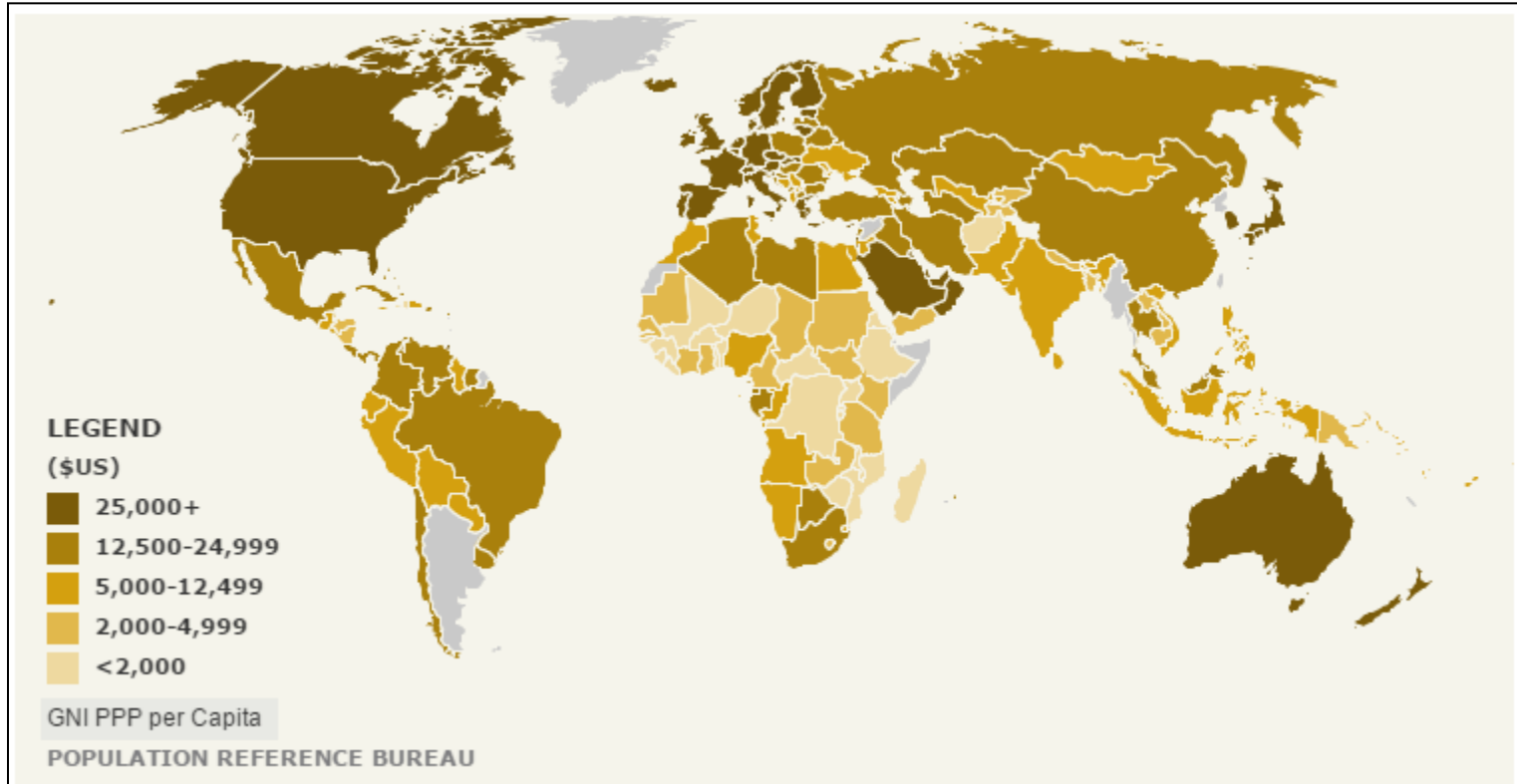
- **TEMEL HÜKÜMLER:**
- **Madde 1 - Nüfus planlaması, fertlerin istedikleri sayıda ve istedikleri zaman çocuk sahibi olmaları demektir.**
- Bu husus, gebeliği önleyici tedbirlerle sağlanır. Tıbbi zaruretler dışında gebelik sona erdirilemez veya sterilizasyon veya kastrasyon ameliyesi yapılamaz.
- **Madde 2 - Nüfus planlaması zaruretinin halka duyurulması ve bu hususlarla ilgili eğitim, öğretim ve uygulama Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığınca hazırlanacak bir yönetmelik esaslarına göre askeri, resmi ve gönüllü teşekkülleri ile işbirliği yaparak yürütülür.**
- Bu maksatla Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı, özel teşkilat kurmaya, gebeliği önleyici ilaç ve araçları muhtaç olanlara parasız veya maliyetinden ucuz fiyatla vermeye veya verdimeme veya sattırmak için tedbir almaya yetkilidir.
- Nüfus planlamasında kullanılacak ilaç ve araçların niteliği ile tatbikata ait yönetmelik Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı tarafından, aralarında tıp fakülteleri öğretim üyelerinin de bulunduğu bir komisyonun yazılı mütalaası alınmak suretiyle tespit edilir.

Ailenin ve Dinamik Nüfus Yapısının Korunması Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı

- (1)Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının açılış izni ile faaliyet gösteren özel kreş ve gündüz bakımevlerinin; faaliyete geçtiği vergilendirme döneminden itibaren Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okul öncesi eğitim kurumlarında uygulandığı gibi, beş vergilendirme dönemi itibarıyla elde edilen kazançların gelir vergisinden istisna tutulması,
- (2)Memurların doğum sonrası aylıksız izinde geçirdikleri sürelerin kademe ve derece intibakında değerlendirilmesi, kadın memurlara doğum yapmaları halinde analık izni sonrasında birinci doğumda iki ay, ikinci doğumda dört ay, sonraki doğumlarda ise altı ay süreyle günlük çalışma süresinin yarısı kadar çalışma imkanı tanınması,
- (3)Çocuğu olan memur anne ve/veya babaya çocuk mecburi ilköğretim çağının başladığı tarihi takip eden ay başına kadar normal çalışma süresinin yarısı kadar çalışma imkânı getirilmesi,
- (4)Türk vatandaşı olan her anne veya babaya birinci çocuk için 300, ikinci çocuk için 400, üçüncü ve daha sonraki çocuklar için ise 600 Türk Lirası doğum yardımı yapılması ve uygulamada ortaya çıkan ihtiyaçların karşılanması amacıyla çeşitli kanunlarda değişiklik yapılması gibi hususların düzenlenmesi öngörülmektedir.

Kaynak: <http://www.prb.org/Publications/Datasheets/2015/2015-world-population-data-sheet/world-map.aspx#map/world/income/femwage>

Kaynak: <http://www.prb.org/Publications/Datasheets/2015/2015-world-population-data-sheet/world-map.aspx#map/world/income/ppp>

